

המציפה

ערצון שבועי

לכל עניני החיים לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר החתימה על המצפה

באוסטריא אונגרי:

לשנה 7. — בתרים
רבעי שנה 3.50
לרבע 1.75

באשכנז:

לשנה 8. — בתרים
ביתר הארצות:

לשנה 9 בתרים — 9.50 פראנק.

"רבות המצפה"

נכנסת עתה בגליון עצמו הגדולתה משהיה
וסכיל הכור ספרותי יותר מאשר עד כה.
אין הנחה מהמחיר.

מחיר גליון בודד 14 הלר.
מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים
לפי גדל הישמה.
ברכת מיום 60 הלר. הודעת אירוסין כתר.
זו או זו בראש הגליון ימי כתרם
המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא
רק יש מקומו החדש, כי גם שם
מקום בית הדאר הקודם.
קאנטא שלפאסטשעק נומר 76.918
הארדסה לבית הסערכת לאדמיניסטרציה
„HAMICPE“ Kraków,
(בתוך לארץ להוסיף: Oesterreich)
בעיף: רחוב סעבאסטיאנא 32

Kraków, 3 Marca 1911.

גליון ט.

קראקא, ג' אדר פ' תרומה התרע"א.

ישראל באיזה מקום בממלכה היא כעשן לעיניהם.
זאת הכירו כמעט כל אחינו כבוקובינה וגם אלה
ממשכיליהם, שהנכנס אבותיהם הנך של התבוללות
גמורה וכבר עמדו על סף הישמה, כאשר אך צעדו
צעד אחד על דרך הפוליטיקה הכירו מיד, כי אין אופן
אחד לבא לאיזו מדרגה רק להודות בלאומיות ישראל.
תנאים יפים כאלה לפוליטיקה יהודית היו יכולים באמת
לעשות את יהודי בוקובינה ליהודי המופת לכל העולם,
לתת לנו מעין דוגמא של עם ישראל בארצו, כעין
בית-ספר פוליטי, להכין לנו פוליטיקנים ועסקנים
יהודים לעת הצורך.

אך אין מול לישראל, מנהלי אחינו בארץ תקותנו
היחידה היא, אשר עיני כל ישראל נטויות אליה,
קלקלו מעשיהם והביאו לנו קללה תחת ברכה, תחת
לתת לנו דוגמא של פוליטיקה יהודית לאומית בתוך
תנאים טובים, הם נותנים לנו רק דוגמא איך שלא
לעשות פוליטיקה יהודית. הם מראים לנו מופת של
פוליטיקה גרועה ומשחיתה, של פוליטיקה מקלקלה את
המדות ומתעה את עמנו בדרכם, לתתם ביד אויביהם.
יש לנו בבוקובינה שני אנשים מצוינים, הראויים
לעמוד בראש העם ונהל את הפוליטיקה הלאומית,
שנבראה בעל כרחם ע"י סבות פנימיות וחיצוניות:
ד"ר שמרובה, ראש הקהלה המשרנוביצית ויועץ העיר
והמדינה, וראש הקלוב היהודי כמעצת הממלכה ופרופסור
קלנה, הציוני הנאמן, התורני והסופר והחכם היהודי,
מה טוב ומה מועיל היה לכל עמנו אלו עמדו שני
האנשים האלה יחד בראש עמנו במדינה ונהלו בעצה

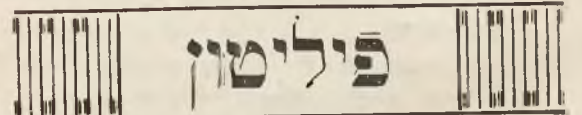
שאפשר ליושביה היהודים בזמן הזה לאהזו בפוליטיקה
לאומית, לשגשג בל עבודה לאומית ועממית בלי מפריע
ולראות פרי טוב, כי בוקובינה היא המדינה האחת על
כל כדור הארץ, שגם טכנות מן החוץ נורמות ליהודים,
לבלי התחבר לשום עם אחר מיושבי הארץ ולהיות רק
חטיבה מיוחדת, אין בבוקובינה לאום מושל, הרוצה
לבלוע את החלש ממנו, להרבות כחו ולהסיר שטן
מעל דרכו, כמו שיש בכל ארצות הישוב בזמננו, אין
בבוקובינה המצב של "לאום מלאום יאמין", חמשה עמים
יושבים במדינה ההיא ושלוש ביניהם, כי אין האחד
שולט בחברו לרע לו, וכלם יחד רוצים, שגם היהודים
יחיו בעם נפרד לעצמו ולא יתחבר לעם אחר, להכריע
למנובת העם ההוא ולנוק אחרים, אם יש שם עם אחר,
שהיה יכול להעלות על דעתו לבלוע את היהודים,
למען ירבה מספרו ויתחזק על העמים שבניה, הם רק
האשכנזים, לפי שלשון היהודים דומה ללשון האשכנזים
וגם התחנך התחנכו אחינו בבוקובינה בתרבות האשכנזית
וגם לשון בתי הפקודות היא האשכנזית, שהיהודים
בקיאים בה, אבל מלבד שפוליטיקה נבערה תהיה מצד
היהודים להתחבר לאשכנזים ולהקים להם את העמים
האחרים — שכלם יחד הם הרוב נגד האשכנזים
והיהודים — לאויבים, הרי ידוע, שכמעט כל האשכנזים
בבוקובינה הם נצרים-סוציאליים וצוררי ישראל ולא
יכולו היהודים להתחבר להם, לא נשארה איפא ליהודי
בוקובינה דרך אחרת רק להפרד מכל הלאומים ולהיות
עם נבדל, למרות עיני הממשלה המרכזית וכמרות
עיני הפוליטיקנים היהודים שבמדינות אחרות, שלאומיות

ב"העבריה" בקראקא, במוצאי שבת זו ה'
אדר בשעה 8 בערב בדיוק, ירצוי חברנו מר נ. מיפלכ
בבית ח' השחר רחוב סטאראווישלנא 44 ע"ד הספרות
היהודית החדשה.

ליב גרעבלער	פערל שלאססער
מאורשים כח' ישכט תרע"א	פערטשעניוין
קומי	פערטשעניוין
משה גאטמעספעלד	פלורא גארפונקעל
מאורשים בח' שבט תרע"א	פראכונא
פראכונא	בראדי
כתרת שושנים וברכת מ"ט לשי"ב מר ליפא	
זויס ולרעיתו מ' פאני דינגער ליום הכנסס בכרית	
הנשואים, מ"ט ליהודים.	
האחים חיים ונטע האבער—קאמאנעסטיע.	

הלנצה תאכל חרב ?

הקריאה הזאת, שקראו שני ישרי צבאות ישראל
זה לזה כאשר פרצה מלחמת אורחים בעמנו בעת
שהשלוש והאחדות היו דרושים לעם, מתפרצה ויוצאה
מפינו בלי משים מתוך אנהה ודאנה כבדה, בראותנו
את מלחמת דאדים, המשחיתה כל עבודה פוריה וכל
פוליטיקה לאומית בקרב אחינו בבוסובינה ועושה
אותנו ללעג ולשמצה בצרינו, השמחים לנוקנו.
בבוקובינה היא המדינה היחידה בכל העולם,

פיליטון

לעת זקנה.

"...רבונו של עולם! אל תשליבנו לעת זקנה'
ככלות כחנו אל תעזבנו!..."
קול הקורא פסוק זה כצורתו הוא קול עצב
וחלש, נכר שיוצא מלב קרוע ומורתח.
ולעומתו יענה קול דק וקלוש:
"...אוי מה היה לנו! אל אלקים! מה פשענו
ומה חטאנו, כי יסר יסרתנו בעניינים קשים כאלה... הה
כבר קשה כח הסבל!..."
וקולות שברים, גניחות ותרועות כאלה יוצאים
תכופות מפי שלמה המונג הזקן בכפר ריבקא ומפי
אישתו גיטל הזקנה החולה, העומדים ביום ראש השנה,
זה כביתם השמם, זה בזית וזו גונגה ומתאנה קשה וזו
בזית זו ובוכה ומיללת מרה על גורלם המר.
באמרי: "ביום ראש השנה זה" אל נא ימעה הקורא
שבנותי על זה שלנו, ידוע הוא, שלראש השנה שלנו
כבר אבד ערכו בעולם המעשה, ולא לבד שאנו מונים
לשמרות, למכתבים ולכל מעשה אשר יעשה במחננו
על-פי מנין שנותיהם הם, אלא אפילו לעיני מוסר
הנפש, בגון הרהור-תשובה ופשפוש-במעשים, שמאז
מעולם היה "יום הדין" שלנו למעורר אדיר בכיוצא בזה,
אפילו לעינינו כאלה נדחה "הראש" לזה שלהם, כי
מעוררים יותר תקיפים, המקרים והמאורעות, רחו אותו
בחזקה ועשו אותו ל"יום הדין" שלנו מאליו.

מעתה אם נאמר: בראש השנה יתבונן ויתחמץ:
מי לחיים ומי למות, מי מהיהודים ינוח וישקט במכוננו
ומי ינוע... הרי זה משמע זה שלהם.
זר' שלמה הזקן ואשתו גיטל, יפשפשו אפוא
במעשיהם ויעשו חשבון הנפש ביום הדין? כי גזרה
נגזרה, למול מהם בראש השנה לאורחים את רשיון
המוינה ולתתו לאחד האכרים שבנם, איש אמיד ובעל
נכסים הרבה, בעוד שהם באו עד ככר לחם ממם.
פתאום התעוררה גיטל וכמקבלת עליה את הדין
פראה:

— שלמה! מוסר שרדי הוא, אלקים מצא את
עוננו! ועתה אחרי אשר מצאנו כל אלה אדמה,
שתאות לי לצאת מהכפר הארור ומבין הערלים הרשעים
הכלה, שהרעילו את חיינו זה כשלישים וחמש שנה...
— כסבור את, גיטל, שאיני יודע ומרגיש,
שדברך אלה צדקו תמיד? ענה שלמה, גם אז בפעם
הראשונה, כאשר התחילו מתאנים לי ונטלו ממני את
הטראפיק ונתנוהו להאכר ויטעק היושב מנגדנו גם
אחרי כן כאשר נטל שופט הכפר ממני את זכות מוינת
היין ולקחה לו לעצמו, גם אז נוכחתי מיושר אמריך:
כי יסר יסרנו יח על אשר השקענו את עצמנו בשערי
הטומאה והתערבנו בגוים, בין אכרי הכפר ואמנם היתכן?
יהודי — יהי איזה שיהיה, הלא הוא לדברי הכל מעולה
ומוב אלף פעמים מאכרי הכפר — יושב לו תמיד כל
היום בבית-מרזה ועליו לשמוע שבע ביום מפי פראים
כפריצי חיות זלזולים ובזיונות מעין: "בן-זונה", "פגר-
מובס", "יהודי ארור", זלזולים, שאפילו נושא סכל פחות
שבפחותים בעיר לא היה שומע אותם בלי התרגשות

והתקוממות נגדם בכל תקפה, כאלה היה עלי לשמוע
בדממה ולהכנע. היתכן? יהודי בכפר בין אכרים אינו
הולך להתפלל בצבור שבועות וחדשים, אינו שומע
קדושה וברכה, ומקוה מאן דכר שמה, הכזאת תעלה
לרצון לפני מי שאיני כדאי והגון להזכיר את שמו?
האמיני לי יקרתי, שתמיד הרגשתי כיושר ובצדק
תובחתך, אבל קשה היה לי להפרד מביתי ומרבושי. לא
פעם אחת שאלתי את פי הרבי אם לעזוב את הכפר
או לא והוא ענני תמיד כדברים האלה: "אמנם לאיש
ירא שמים כמוך ובן תורה לא נאה להיות לו עסק
עם עם הדומה לחמור, אכן הנך נודע למכנים אורחים
ומקרום ומרחוק יגהרו אליך העניים, כדי לקחת נדבת
יך ולהנות משלחך, אפשר שלתכלית זאת גזרו
עליך מן השמים לשבת בכפר, שנית אומרים אנשים:
יש לך להם לאכר שב ואכל... אלה הם דברי קדשו
משיש..."

— אמנם אחרי כן, התרעמה גיטל, כשיסרו
את חנות "האגודה" המוכרת הכל כוול גדול ואנחנו
היינו אנוסים לסגור את חנותנו מחסר קונים ופרנסתנו
שוב היתה נלקה, גם אז העירתי למוסר אזניך והזהר
הזהרתיך, לברוח מעמך עכור זה וללכת להתישב בעיר
בכל היהודים ואז הלא עוד היה מועד: ראשית לא
היינו עוד זקנים וחלשים ביום הזה ויכלת עוד להתחזק
לעסק בעסק אחר, ושנית לא היתה באה עלינו אחרי
כן הצרה הגדולה, צרת מרים הבת השוכנה... הה!
מי אוכר אותה תבער איש בקרבי...

וגיטל הליטה את פניה והתיפכה מרה,
— גזרה היא מן השמים, נחם אותה אישה,

אחת את כל אינטרסיו וכל אחד השלים את חברו, מה שיעות זה יתקן זה, מה שישבח זה, יזכיר זה, כמו שאנו רואים בכל עם ועם. אבל הסרון ישן הוא בראשי עמנו מעולם. שאין כנהל אחד סובל בצדו איש מצוין אחר, רוב המנהלים אצלנו בעם כלו או בקהלות ובחברות יקבצו סביבותם עדת הדיוטות, רפי ידיים וקצרי ראות וחסרי שכל עצמם, אנשים העונים אמן בכל כחם לכל אשר יאמר המנהל, מבלי לבחון ומבלי להוכיח אם לא טעה אדונם, אבל כל איש בעל בשרו, כל בעל שכל וכל אדם הרוץ נדחה מתוך קהל המנהלים עד שבעל כרחו הוא עומד לשטן למנהל הרשמי והעם נפלט לשני מחנות עוינים זה את זה לזנק שניהם ולמפלת העם. הרבה יש לדבר על זה, אלא שאין פה המקום להזכיר עונות ראשונים.

מהלקת משחיתת ומחפירה כזאת פרצה בכוקובינה בין שטרובר וקלנר. לא נטול לעצמנו את הרשות, לדון ביניהם ולהוציא משפטנו לפי הצדק. יודעים אנו את מעלות שניהם, את העשייה הטובים לתועלת כלל ישראל, את אהבתם לעמם ואת רצונם הטוב, לעבוד עבודת הצבור ולהרים מצב עם האמלל למדרגה רמה. אבל יודעים אנו המסתכלים מרחוק, גם את עותתם, חוטאים הם גם שניהם חטאה גדולה לעמם בעמדם במחלקת ובשהקם משחק נצחון של יהודים על חשבון הכלל ובחיתותם איש המשטמה בין בני עמנו הצריכים שלום ואחדות לפוליטיקה לאומית, שעליהם לאחוז בה, למען לא יפסידו בדרגם הפוליטי בין ארבעת העמים האחרים, שאחדות ושלוש שולטת בהם ויתגברו עליהם על נקלה.

ושואלים אנו כדאגה ובמחמה: הלנצח תאכל חרב? הלנצח תכובו את כהנם וכה כל העם למלחמת אחים ולהשפיל ולכזות ולגדף ולשבר ולמגר איש את רעהו? הלנצח תספיקו בלי-זין לאויבי שניכם, השוחקים למשכתים ומשתמשים בריבכם להתגבר עליכם ולהחלשת כח הלאום היהודי במחלקת? פלצות תאחו את הנוטל עתוני שתי המפלגות בידו, כראותו כה רב של עכנו אובד לריק ויגיעו ועזמתו ושכלו משמש רק למצה ומריכה, להמציא בכל יום המצאות הדות ועמוקות, להפור שחת איש לדעהו, להלעיבו ולעולל בעפר קרנו לעיני אויבינו השמחים לאידנו, לכל מפלגה יש עתון וכמוכן אישכנו, לשון שכל העמים בכוקובינה נוקקים לה, ושני העתונים טמולאים בכל גליון וגליון מראשם ועד סופם רק בנדופים ובחפרות על המפלגה המתנגדת, שגם היא יהודית לאומית וגם היא רוצה טובת העם היהודי.

להיכן תוליכנו הדרך הזאת? האין בכל מדינת

הבינים ונדון למאמר עולם קשה, יען יהודי הוא ולא חכם בדרייפוס, צדו לו כלבי הדם והשיגורו בכנליהם ויכלו לו, אפשר שישנם אנשים, שאינם יכולים להגיד, כי ברי דהם, שהילונר נקי, אבל אין אדם היכול להגיד, כי אשם הוא האמלל. אסונו הוא, כי הוא נבער מדעת ומתוך פחד מות נלכד בלשונו כשעת המשפט בעמדו בין מבקשי נפשו לספותה והגיד דברי כזב ולא יכול להגן על עצמו בדברי שכל. אבל בניו אדם הוא ולפי שאינו מוכשר לעמוד על נפשו ונמעט שאינו מרגיש עוד את העול, חוכה על כל אדם ישר לריב ריבו ולהתאמץ בכל כחו לחצו אור על האפלה הנוראה השוכנת על הנפש החרא, אין לאוסטריא נכור האמת כמו זולא, אשר יתקופם על שאנת דוכרי הכיב כדון ולעורר הכל בקול חוצב להכות על משפט האון, שהשליך את הנקי אל בור תחתיות חנם... כמה פעמים כבר הגישו כתבי בקשה לכדוק עוד הפעם את המשפט, אך הפרוקורטור העליון אינו משים לבו להקבור הייס, ועתה קרה כמוזריא מקרה קל וזעך, המזכירנו בלי משים את משפט הילונר בכל מוראו, שופט אחד הוציא זכאי את הנאשם יוחם, שהתחלק על הקרח וגרם נזק לחלקת איזו חברה. עד אחד העיד, כי ראהו בין השמשות ממרחק 15 צעדים במקום ההוא והכירו והנאשם כחש. השופט הוציאו זכאי בהטעימו, כי ממרחק מיו צעדים אפשר למעות בערך, לכנו יתר ממקומו בזכרנו, כי הילונר נמצא חיב שתי פעמים ונדון למיתתו, יען העיד עד אחד, כי הכירו כאישון לילה ממרחק שבע מאות צעדים ולא חיששו השופטים, שמא טעה העד והחליף אדם באדם באפלה ממרחק כזה, כראותנו כי שופט חיש לענוש אדם בענוש ממון קל, שמא טעה העד בחשך מיו פסיעות, רוכץ משפט הילונר האיום ומלישת הראיות על אישכתי וקלות דעת המומחים כאבן מעמסה על נשמתנו, זכרון הטעות הנוראה חוכט את עצמינו ומעלה על לכבנו את זכר האמלל השוכב למעצבת זה י"ב שנה נדכא ונצמת, מבלי היות אף שמץ ראייה לאישמתו. הכל תלוי בעדות שבע מאות הצעדים ואנחנו שאלנו פי מומחה בהכמת הרייה של הצבא על אדות אפשרות חברת אדם מרחוק, הוא מעיד, כי ממרחק 650 צעדים נראה האדם המתנועע כתבנית של מטרה, שגדלה י"ב צנטימטר, ובנוגע להכרת אדם מרחוק יש כללים על זה. ממרחק 244 צעדים אין מכירים עוד פני אדם עד נכון בעינים רגילות, ממרחק 488 צעדים נראים עוד תנועות האברים אבל לא צורת הפנים וממרחק 733 פסיעות אין רואים עוד שום פרטים. זהו כיום וליאופולד הילונר נדון למיתה שתי פעמים יען העיד אדם בעל עינים רגילות

בוקובינה אף איש אחד, שהסבנה תגע עד נפשו ויקבץ סביבו עדת אנשי לב, הרואים את הנולד וללכת יחד אל ראשי שתי המפלגות ולהרים עליהם קול מר צורה: בשם ה' אלקי ישראל ובשם עמנו האמלל ובשם כל הקדוש לנו ולבם הננו משביעים אתכם, חדלו מריב, כי ננפשונו הוא!

אם אין בכוקובינה איש בזה, אז הננו מאמינים את עצמנו באחדות עם כל ישראל בכל ארצות תכב כהריטנו כזה את קולנו גם אל דיר שטרובר וגם אל פרופסור קלנר ואל שני המחנות, שקבצו סביבותם ונקרא להם בקול היוצא מתוך לבבות רכבות ישראל: חדלו אדונינו הפעם! רב לכם! אין לכם רשות לגזול את השלום מתוך יהודי בוקובינה, אשר כלנו קוינו לראות בהם קבוצת יהודים לאומיים העובדים עבודה לאומית שלמה בתנאים חיצוניים טובים להרמת קרנו כגוים. ותרו אדונינו גם שניכם על כבודכם וחדלו מהרע לנו! כי גדולה הרעה, שתעשו לנו בריבכם מהטובה, שתחפצו לעשות לנו בפוליטיקה הלאומית ובהנהגתכם ובמועצה הלאומית ובמועצה העממית, שיסדתם מתוך התחרות זה בזה! בטרם תצליחו להכריע איש את אחיו יכריעו שונאי עמנו את שניכם.

שניכם, גם אתם גם הקהל הגדול, שקבצתם על דגליכם, הנכם יהודים לאומיים נאמנים, לכן הביאו את ריבכם לפני שופטים מתוך המפלגה במדינה אחרת והם יקרו בדינכם וישפטו משפט אמת ויכריעו ביניכם, ובמשפטם בן יקום. אך במחלקת אל תעמדו! יש זכות לכל ישראל לדרוש מכם כזאת, כי כבודנו ואינטרסנו הכאתם בכמה!

על המצפה

אבן ואבן.

החשוב בכל השכועונים כאוסטריא וזאנג-אונד מאנמאנס-צייטונג, המרים קולו בכל עת לריב ריב הנדבאים חנם ולקרוא תגר על כל עוות הדין ע"י רשעת אנטישמיים, פרסם כשכוע שעבר מאמר ראשי על-אדות הילונר הנספה בלא משפט ומוכיח בטענה, שאין עליה תשובה, כי לא היה שום יסוד להוציא את הנקי הזה חיב רק לפי שדרשו צורריו איזה קרבן מתוך היהודים, המאמר הזה העיר תשומת לב בין המומחים ועשה רושם גדול על הצבור היהודי פה וראוי לשימו גם לפני קוראים עברים עכ"פ בקצרה, הוא כותב בתוך דבריו: כבר עברו 12 שנה מעת נעשה ליאופולד הילונר קרבן משפט חשוך, הראוי למי

— ככה, בעד הדמים הללו אתן יגיע כפי? זהו דמי הכל לתליה! מכל הלקי ועמלי זה שלשים וחמש שנה אקח שש מאת בתר...
 עוד מלתו על לשונו ואל הכית נכנסו שופט-הכפר ומשנהו, מזכר העדה ויועציה, כלם לבושים בנדי יו"ט ופניהם רצינים מאד, כמו מתעתדים למעשה גדול ורב הערך.
 שלמה ואשתו השתאו והביטו בפניהם כתמהים ושואלים: למה כאתם אלי מעני ורוצחי ואתם הלא תכלית שנאה שנאתם אותי?
 והשופט ראש העדה נגש אליהם והשתחוה בענות חן מעושה ודבר אליהם בדברים האלה:
 — שלומעס אהובנו! כאנו אליך בשם אדוננו הכהן הפדוכושץ, לאמר לך, כי הוא אוהב אותך וזוכרך תמיד למוכ...
 — למשל: להזהיר אתכם, שלא תבאו אל ביתי, כי חרם הוא... העיר שלמה.
 — אוהב אותך מאד מאד — הוסיף השופט — וחפץ הוא בהצלחתך, כי יודעים כל באי כפרנו שאיש ישר וכשר אתה...
 — עתה הייתי פתאום לאיש ישר וכשר, ולפני ירחים אהדים, כשדרשתי רשיון למיזגה דרש בפומבי בבית התפלה שלכם, שתוקרו וגלכם מכית היהודי המוצץ דמכם... דבר שלמה ככעס עצור ונכר היה, שדמיו כמעט קפאו בקרבו.
 — חייך שאתה לא עלית או במחשבה לפניה הוסיף הראש, הוא דבר רק כנגד היהודים בכלל, אתה לאו דוקא...
 — בכפרנו אין כוונ אחר.
 — אמת, אבל הדין נותן, כי במקום שכמעט כל אנשיו המה נוצרים יהיה גם המוג נוצרי...
 — אדרבה! קרא שלמה בקול איום ונורא, אדרבה ענו כי: את מי מכם עשקת, את מי רוצצתי ונולתי זה שלשים וחמש שנה, שאני יושב בקרבכם? האם לא להפך הוא? מי מכם יודע, שאין איש בכפר, שאינו חיב לי לכל הפחות חמשים זהובים, שהם י"בש" כי לא אנכם לעולם מכם, מפני שכבר הורה זקן הכמר שלכם, שכעד משקים וליהודי לא לבד שאין צריך, כי-אם שאסור לשלח אף פרוטה אחת!
 — אמת שאיש כשר וישר אתה, אבל כל זה אינו שוה מאומה כל זמן שיהודי אתה ועיכ מרוב רחמנות עליך שלחנו כהננו שלישיא, להציע לפניך, שתמיר את דתך הישנה — שכבר הורע כוחה ואבדה ערכה בעולם — כדתנו הקתולית הנשגבה, הנוסדה על אהבה טהירה... אז הכל תשיג אצלנו, אז תהיה שוב מוג, אז תשיג גם טראפיקא, גם זכות מזינת יין, הכל תשיג, רק עשה רצוננו...
 שלמה התאפק בכל מאמצי כחו, שלא יוציא את רוחו המרה ושלא ישפך עליהם את כל חמתו העצורה, אך חשביח כרגע את רגשותיו הסוערים ונסה לדבר אליהם רבות וכישחוק מעושה:
 — אדוני! התחיל מדבר, אתם מכירים היטב את ואיטשעד קלימיג שכננו...
 — את רופא-הסוסים? מי לא יכירו אצלנו?
 — כן, רופא הסוסים והכמי הגדול בחכמת רפואות הכהמות, המומחה הגדול בהקזת דם, אמנם גם

ואסור לנו להרהר אחריו, נצדיק נא אפוא עלינו את הדין ונקבל באהבה את מוסר שדי. בודאי היה זה האסון היותר גדול, שקרה אותנו וברור הדבר כשמש, שאלמלא ישכנו בכפר לא מצאתנו כל זאת ואת יודעת היטב, כי אז הפצתי בכל לבני ונפשי לצאת מזה, אבל עדיין היתה פרנסתנו מצויה ממוזגת היין השירוק, שזאת לא יכלו לקחת מאתנו בחוקה כל זמן שזכות הפרופינאציה היתה ביד, ע"כ ראתי פן לא אמצא בעיר עסק, שיספיק לי למוזנותנו. גם פחד היקרנות אשר בעיר נפל עלי: במרם כל אדם צריך בעיר דירה, ומה רב שכר הדירה! גם כל מאכל אשר יאכל יעלה בדמים מרובים, אנהנו בני הכפרים אינם רגילים לשלם בעד דברים כאלה כמעט ההצי יותר משוויו. פה בכפר כמעט הכל בחנם ולכן נפל עלי פחד ישיבת העיר, אמנם כאשר התנקשו הרשעים בנפש בתנו... (סלחי לי אם נוקשתי במלה זו, זהו ההרגל...)
 וגזלו אותה מזרועותינו בחוקה, אז נוכחתי לדעת, שעד כאן ארכו רק לרבושנו, לנפשו ולממוננו, מכאן ואילך הם אורבים לנשמותינו...
 — הן! קיננה גיטל, הנני שבולה וגלמודה לעת זקנה, בני יצאוני לאמריקה ואינם, אפילו אנרת שלומים אינם שולחים לנו, מעבר למים הוא מעבר ללב, וזו הכת היחידה נתונה לעם אחר ולא להים אחרים. ועתה מה לי פה ומי לי פה בין חיתו יער אלה, קום אפוא שלמה ונכרה כל עוד נפשונו בנו, הואל נא למכר את הבית הישרד המעט ליאן באועצעק שכננו, הרוצה ליתן מחירו שש מאות כתר, שנית, אחת היא כמה יתן, נצא ונניח להם גם את זה...

בכפרנו אין כוונ אחר.
 אמת, אבל הדין נותן, כי במקום שכמעט כל אנשיו המה נוצרים יהיה גם המוג נוצרי...
 אדרבה! קרא שלמה בקול איום ונורא, אדרבה ענו כי: את מי מכם עשקת, את מי רוצצתי ונולתי זה שלשים וחמש שנה, שאני יושב בקרבכם? האם לא להפך הוא? מי מכם יודע, שאין איש בכפר, שאינו חיב לי לכל הפחות חמשים זהובים, שהם י"בש" כי לא אנכם לעולם מכם, מפני שכבר הורה זקן הכמר שלכם, שכעד משקים וליהודי לא לבד שאין צריך, כי-אם שאסור לשלח אף פרוטה אחת!
 אמת שאיש כשר וישר אתה, אבל כל זה אינו שוה מאומה כל זמן שיהודי אתה ועיכ מרוב רחמנות עליך שלחנו כהננו שלישיא, להציע לפניך, שתמיר את דתך הישנה — שכבר הורע כוחה ואבדה ערכה בעולם — כדתנו הקתולית הנשגבה, הנוסדה על אהבה טהירה... אז הכל תשיג אצלנו, אז תהיה שוב מוג, אז תשיג גם טראפיקא, גם זכות מזינת יין, הכל תשיג, רק עשה רצוננו...
 שלמה התאפק בכל מאמצי כחו, שלא יוציא את רוחו המרה ושלא ישפך עליהם את כל חמתו העצורה, אך חשביח כרגע את רגשותיו הסוערים ונסה לדבר אליהם רבות וכישחוק מעושה:
 אדוני! התחיל מדבר, אתם מכירים היטב את ואיטשעד קלימיג שכננו...
 את רופא-הסוסים? מי לא יכירו אצלנו?
 כן, רופא הסוסים והכמי הגדול בחכמת רפואות הכהמות, המומחה הגדול בהקזת דם, אמנם גם

כי הכירו על נכון ב ח ש ך ממרחק שבע מאות פסיעות !
ונמצא גם מומחה, שקבל על עצמו ועל נפשו להעיר,
כי הכרה כזאת אפשרית היא ושופטים מושבעים
נמצאו שהאמינו בעדות הזאת והוציאו את הנאשם
חיב, למסרו לתליה. משפט השופט הנ"ל, שלא האמין
בעדות המכיר אדם בין השמשות ממרחק מ"ו פסיעות,
הוא בלעג מד למשפט שופטי פיזק, ומשפט הילזנר
עומד במו חי לנדר עינינו, בכל מוראו וזדונו, בכל
נכליו ושלשלת הראיות המתעות. עוד הילזנר חי, עוד
אפשר לאנושות לתקן את האון, הצועק עד לשמי
השמים. שתים עשרה שנה נאנח הנדרף חנם ככור בלאו
ונשבע כי הף הוא מעון ושקר מפלו עליו. הנלחם
בעד הילזנר אינו נלחם בשביל העני הזה לבד, בי-אם
בעד הצדק והאמת. פיטן גדול חסר לנו, שיש לו
העזו לסום בנבור מושיע.

א. ב. ווערנער.

יחור או אור מתעה ?

מרוסיא באה בשורה, כי הדומה החליטה ברוב
דעות למסור את שאלת בטול תחום המושב של
היהודים לועד חפש האישים וזמן של חדש ימים
קצבה לו לחוות דעתו. הרי זה ראשית נצחון לצדק
ולזכות החיים של אחינו. אם תעבור ההצעה הזאת
בשלוש גם את יתר הדרכים, שעליה לעבור (דרך
הדומה שנית, דרך מועצת הממלכה העליונה ודרך
הקיסר עצמו), כמו שעברה את הקריאה הראשונה או
תבטלנה הגזרות הרעות העקרויות ההלות על היהודים,
יחדלו הגרושים, תחדל הצפיפות הנוראה של אחינו
בערי התחום. יחדל חסר הפרנסה של דלי התחום, תתעכב
מעט גם הגלות למעבר לים, בי תחת לנודד לאמריקה
על ספי, אולי יבניסום שמה, ידרו לרוסיא הפנימית.
אך עוד כמה ספקות בדבר, הצער הראשון הזה הצליח
בנם ממש ואיש לא האמין בתחלה, כי ע"ב נמנעו
הצירים היהודים להכניס ההצעה ער כה, בי לא היתה
תקוה אף להביאה עד המוסיה. ועתה לא רק שהסכימה
הדומה למסרה לקומיסיה, אלא שקצבה לה מועד חדש
ימים, למען לא יוכלו שונאי ישראל לפעול להשמיטה
ולקברה. פחד גדול פחדו היהודים מפני הסוציאליים,
שהם — בן, בן, הם — ימלקלו את הדבר לרעת
היהודים, כמו שהרשיעו בחוק שביתת יום א', להתחבר
אל השחורים ולחיב את היהודים לשמור שתי שבתות,
הסוציאליים, העושים להם פרינציפיות לאלילים, עשו
להם גם כזה פרינציפיה, שאין שאלה כזאת שייכה
לקומיסיה, אלא לפתרה מיד, ובשביל הפרינציפיה החליטו
בכה, להסכים למאות השחורות, לדחות את ההצעה. אך

כנו הגדול סצעפאן אחו אומנות אכיו בידו וגם הוא התחיל עוסק בהקזה...

— אבל אנו אין לנו בטחון באמנות הבן, אלא בהזקן בעל הנסיון הגדול, הישיבו כל האברים.

— בן בן, הצדק אתכם, מי זה השומה, שסוסו חלה וילך אל הבן, שעסקו בכך הלא זה מקרוב, בעוד שזקוק המנוסה והברוק לאמן נפלא באותו דבר עורנו חי? ואתם רוצים שאני אלך ואעזב את האב הזקן, את אלקי אבותי ואבות אבותי, אלקים הרועה אותי מעודי ועד היום הזה ושעשה לאבותינו ולנו נסים ונפלאות גדולים לאין הקר ואשר תמיד לא בושו הבוטחים בו ואבוא היום לעת זקנתי לחסות תחל צל כנפי בנו, שאין לי כל בטחון בו, כמו שאין אתם בוטחים בחכמת המקין הצעיר, לבו נא זאמרו לשולחכם, לכהנכם, בי הפעם שנה, ברואה! אני איני ילדה תמימה כבתי הפתיה, שיכלתם, הנה! להשלות את נפשך בחלקות, במשאות שוא ומדוחים... הכל הכל יכלתם לשלל ממני, אבל את נשמתך לא תגזלו ממני, זאת לא תצלה בידכם! את דבריו האחרונים דבר שלמה ברגש עז ונמרץ עד אשר נחתו לפניו האברים כלם ויצאו אחד אחד מביתו בפח-נפש. כעבור רגעים אחדים וחללת נפתחה שנית ואל הבית בא — הכמר בכבורו ובעצמו.

שלמה, שתמיד בראותו את הכמר מרחוק היה רגיל להסיר בהרף עין את כובעו מעל ראשו ולקדמו בקירות והשתחויות לאין קין, נצב הפעם על עמדו ככול עין ולא נע ולא זע ממקומו, כי דמיו רתחו בקרבו מבסע ונפישו נקמה בפני הרשעה השחצנית, העזות והנבלה הלזמות כמעט הצדק והאהבה.

ברגע האחרון הצליחו החפשים להמותם, שלא ירשיעו כל כך ליהודים האמללים. הממשלה לא גלתה עוד דעתה בענין הזה. אפשר לשפוט, שאחרי שנאותה מפלגת האקטובויים הקרובה לממשלה, להסכים להצעה, אפשר שידעה, כי גם הממשלה נוטה בסתר לכטול תהום המושב. אבל מצד אחר נראה, כי אין דעת הממשלה בן, כי זה עתה, עם הכשורה הזאת, באה שמועת איוב, כי כפקד משרניגוב גרשה הפוליציה בקשוי החרף, בקור של שלשים מעלות, כמה מאות בתי אבות יהודים ממקומות מושבותם בכפרים ובאכזריות המצויה רק ברוסיא, את הדלתות והחלונות הוציאו מבתיהם, למען לא יתעבכו אף שעה אחת, כאלו שלום הממלכה כלה תלוי בזה. והזנמיא מאימה בפגרומות אם יכטל תחום המושב ונציגי המדינות מכינים את הרמו ומגרשים.

השמד הרפה הוא או לא?

בית הדין הגדול בבודפשט מסק, שאינו חרפה ולא רק כשהוא לעצמו אינו בזין, אלא אפילו אם המשומד מטעה אחיב את היהודים וכא אליהם כתור יהודי ומקבל אצלם משרה כהנהגת הקהל, גם אז אין זה הרפה, והאומר לפקיד הקהל בזה "משומד אתה" פטור משום פוגע בכבודו, כי המרת הדת היא מעשה הנון, שכמה אנשים הנונים עושים אותו, בן המעיים ביה"ד הגדול בעיר ממלכת אונגרי, (ועתה היתפלא אדם, כי היהודי החפשי משתמר באונגרי על נקלה כמי שמחליף לכושו?) אבל המורים עצמם אומרים תמיר, כי חרפה הוא השמד, כי הלא כמעט כלם מתביישים במעשיהם, כי מוסר כליותיהם אומר להם בעל כרחם, כי עשו מעשה מנוער. הרי הפקיד היהודי הנ"ל, שהזמין לדין את מחרפו, שכתב עליו, כי מומר הוא והדבר אמת, הרי מעשה אחר, בברלין הנהיגה הקהלה את המנהג הוויני, לפרסם בארגנה הרשמי את שמות המורים, והנה הלך עורך-דין, שהמיר דתו, אל שר הפוליציה, להלשין על הנהגת הקהלה, כי מזהה היא את המורים ואת הדת הנצרית. וגם כזה נגלה אותו החזיון, שראינו כעיר ממלכת אונגרי, שר הפוליציה דחה את המלשין באמרו שאין בידו למחות בקהלה מלפרסם שמות המורים, כי המרת הדת אינה כושה, שהרי אנשים "הנונים" עושים בן ומה שיותר לבעלי דת אחרת אין לאסור ליהודים, כי גם בעלי הדת הקתולים מפרסמים שמות הנפרדים מהם. גם המיסיונר הירוע ד"ר פרומר, שהוציא ספר להסית את היהודים לשמד וכאשר כתב עליו סופר אחר, כי משומד הוא, הביאהו בפלילים על עלבון כבודו. אם

גם גיטל לא קמה ממקומה שבפנת הבית, לקבל את האורח הנכבד, רק ישבה ונאנקה דום.

בלי שים לב לכל זה נגיש הכמר אל שלמה, ובפנים של רחמנות הוציא מכיסו שטר של מאה כתר והושיטו בבת צחוק של צדיק תמים לשלמה באמרו כדברים האלה:

ארחמך יהודי אמלל בן עם קשה-ערה, אני יודע, כי ישר ותמים הנך ועולה לא נמצא בך כל ימי שבתך בכפר זה, ע"כ נדבה לבני אותי לתמכך בעת זקנתך בהשבר מטה לחמך. הלא סוף סוף מצוים אנחנו לאהב ולעזר איש את אחיו יחי מי שיהיה. קח אפוא יהודי לע"ע את השטר הזה, הלא מצער הוא ובצר לך תפנה אלי ותמיד הנני מוכן ומוזמן לעמוד לימינך, כי הלא את טובתך אני דורש...

או לא יכל עוד שלמה לעצור בכעסו וקרא בקול גדול:

— קח לך את כספך וצא, נדבות איני מקבל! גיטל! מהרי נא אל האכזר יאן באועצעק ואמרי לו, שנמלכתי בדבר ונתרציתי לו למכר לו את ביתי באיזה מחיר שיהיה. אס-גורה היא מלפני אבינו שבשמים, שלעת זקנתי אהיה צפוי לנדבת יד, אז אכוא העירה אל אחי בני עמי בני אברהם יצחק ויעקב, רחמנים בני רחמנים ואפשוש אליהם את ידי... אך חלילה לי לקחת נדבה מירי מעני וחומסי, אשר גזל את בתי ואת מחית ידי ומבקש גם את נפשי לקחתה.

הכמר יצא בחריקת שנים ורטן: אכן עם קשה-ערה הוא העם הארור הזה!...

קראקא. צבי רופעלד.

בן מרגישים הם המורים, כי המרת הדת כושה היא מנקדת ההשקפה המוסרית וככל זאת הם עושים את הדבר המכוער וגם מסיתים אחרים לעשות בן. מי זה יבין את שיטתם. אין אופן אחר להבינם רק אם נחליט שהתועלת החמרית מכריעה בהם את הרגש המוסרי.

"דעת העם"

במועצת הממלכה האשכנזית דבר שוב צורר היהודים רא"ב, להגביל זכות היהודים בצבא, שלא ישיגו בו כל משרה, כמו שהממשלה נוהגת כאמת. אולם צירים מהמפלגות האחרות חלקו עליו והגידו תוכחתם לממשלה בשם העם, כי לא נכון למנות פקידים לפי הדת והמולדת, כי-אם לפי הכשרון והרעת והיושר, ודרשו מן הממשלה לכטל מנהגה. על זה ענה המניסטר לצבא, כי בצבא העם צריכה דעת העם להכריע ואיך היא דעת העם הלא תראו מדברי ראב. הגיון נפלא הוא זה. מבל מאות הצירים דבר רק אחד להגביל זכות היהודים ובעיני הממשלה זאת היא דעת העם, אבל כשרכרו צירים ממפלגות אחרות למובת היהודים אין זה דעת העם. זאת היא שיטת ממשלה רוסיא, המצרפה דעתה לרעת צוררינו ואומרה: זוהי דעת העם. בלומר אני הוא העם. ואמנם בן היא דעת מושל אישכנו, שהוא הוא העם ואין לסיח מילוני יושבי הארץ לחוות דעה לו, בענינים אחרים כבר הצליחו יושבי אשכנו להראותו, כי גם הם עורם חיים ויש להם רצון ויכלת. אבל בעניני האיבא לא יכלו עוד להשתחרר ודעת המושל בצרוף אנטישמי אחד היא דעת העם. ודעת העם זאת שלטת לאנחת כל העולם על כל העמים. כל האנושות ממאנה לשאת עול הכנות מלחמה כבדות בעת שלום ואולם ויילחם אומר, כי דעת העם כך הוא ועל כל העולם לשאת ולחשות.

פיריטון המז.

הדומה והדשומה.

האמנם דומות שתי הדומות האלה זו לזו במבטאן? אולי מצא מי מבם, רבותי, שדומות הן זו לזו גם בתכונתן. למשל: רוסיא דרשה קונסטיטוציה והשיגה דומה וחינא דרשה קונסטיטוציה והשיגה דשומה את הדשומה דנים בשריפה, שורפים חלליה ומקומותיה וכי הדומה אינה ראויה להון אותה בשריפה? הדומה השלישית, המחזיקה במחלפה החינאית, גרועה מכל הדומות הקודמות וכן הדשומה השלישית היא הגרועה מכל הקודמות. היתה דשומה בהודו, היתה דשומה בארסה ולא דרשה חללים רבים כל כך, רק השלישית, השלישית, שדבקה בבעלי המחלפות בחינא, היא כשואל לא תשבע. הדשומה דורשה הנבלות, לישמר את האנשים, שלא יצא איש ממקומו, קובעים בה תחום: עד פה תבא ולא תוסף וכן הדומה דרשה דגבלות ליהודים, קבעה להם תחום, עד פה תבאו ולא תוספו. לדשומה יקראו "המות השחור" ולדומה "החיים השחורים". בדשומה תעמול הממשלה לריק להפטר ממנה ואינה יכולה וכן בדומה תלאה הממשלה בעמלה להפטר ממנה ולא עלתה בידה. על מגפת הדומה אומרים, כי היהודים הביאווה וכן על מגפת הדשומה.

כל התכונות הדומות האלו בשתי הדומות ובכך זאת נגלתה מחלקת ביניהן. ראו נא, בעלי הדומה קראו מלחמה על בעלי הדשומה וכולא התרפסו האחרונים ובקשו מחילה, כי עתה היתה הדומה כובשת את חינא, והדשומה היתה כובשת את רוסיא עיי חיל רוסיא עצמה, שהיו נכנסים בגבולה וקולטים אותה והיתה הולכת וכובשת אולי את אירפה כלה. עלינו להחזיק טובה לבעלי המחלפות, שנכנעו במהרה; יהי להם אישר להם ולא יהיה לזרים חלק בדשומתם.

ואולם פריץ אחר נגלה בין שתי האחיות הדומות. הדשומה עורה נאמנה לתורת ההגבלה וההסגרה, אבל הדומה יצאה לתרבות רעה והתחילה בודקה את תורת ההגבלה וההמגר וברוב דעות החליטה, למסור את השאלה לועד חפש האישים, לחקור ולדרוש אם אין טוב לרוסיא לכטל את חקי ההגבלה, להסיר גבולות, לקרוא לאסירים ררור וליושבי חישך הגלו! ורוסיא אנה היא כאה! כמה זהירים האנשים הצהובים ישבחינא בתחום מושב הדשומה מפחד, פן תתפשט הלאה

הממשלות, להנהיג להובח ידיעת לשון העולם (אספרנטו), למען קרב את העמים וליו.

דמונסטרציה אנטישמית בפאריז. בעת שהציגו בפעם הראשונה את החזיון החדש של הסופר היהודי הנרי ברנשטיין בשם "אחרי" התאסף המון רב של אנטישמים וערכו דמונסטרציה נגד היהודים, וכבר באותו מעמד את השבועון האנטישמי "המעשה" הפוליציה התערבה ותפשה אחרים מראשי הצעקנים וגרשה את כל מוכרי העתון האנטישמי. אז בא עורך העתון הנזכר, פרופסור טירי בעצמו למכור את עתונו זה, שבו היה מאמרו-הראשי על אדות ההשפעה "המוזקה" של דיהודים והיהדות על הספרות הצרפתית. הפוליציה כלאה גם אותו עד גמר החזיון. בין אלה שנכלאו היה צעיר אחד משובש הדת, אבל במהרה נתגלה, כי זהו יהודי, הסופר והרופא המפורסם הד"ר בארון הנרי די רומשילד! מוכן כי הפוליציה הכירה מיד במעוזה ובקשה ממנו סליחה. המהומות נשנו ונשלשו באשר הציגו את החזיון שנית ושלישית. היו מהלומות בתיאטר זרבים נכלאו. האנטישמים עושים תעמולה למנוע ביאת יהודים לארץ.

בטול שבת שנייה. במדינת ניו-יורק בטל הפרלמנט את חובת שכיתה כללית ביום הראשון. בחוק החדש נאסר כפירושו, כי השוכת ביום אחר כשבוע פטור משבתת יום א'.

סוף הכבוד — לא לבא אלינו אלא כמו בא השמשי. קץ בא לשמץ הכבוד, שהיה ליהודים ברוסיה בדיות אחד מאהיהם, היילפרין הודיע זועץ סתר במניסטריום. כבר רמזו לו לדתפטר ושלחוהו לשלום. **ממעשי רוסיא.** בוכה ע"ד תחום המושב בדומה תאר הציר הסוציאלי פוקרובסקי את האכזריות הנוהגת בגרושי היהודים. מעשה ביהודי עושה שעונים כבלובוסה, שדר בעיר כשלושים שנה. פתאם גזר עליו ראש השוטרים לגרשו כמשך ביד שעה. האיש נתרנז מאד ויצא מדעתו וטרף נפשו בכפו. ביום הקבורה הביאה הפוליציה כתב אל ביתו, שמוותר לו לגור בעיר. שוב מעשה ביהודי מומר, שנתמנה לפקיד במניסטרט והיה ממונה על תעודות המסע בעיר הממלכה. פעם נזדמנה לו תעודת אחותו היהודית ובה כתוב ע היא זונה (כידוע מותר לזונות יהודיות לגור בעיר הממלכה). הפקיד נבהל ובחרדתו אבר עצמו לדעת והניח פתקא ובה כתוב: אני הולך אל מקום, שאין בו לא תחום המושב, לא יהודים ולא זונות. אחיכ הוכרה, שאחותו אינה זונה כלל, אלא כתבה כן בערמה. למען תשיג רשות לגור בעיר הבירה וללמוד. כאשר שמעה, כי אחיה הרג את עצמו שמה גם דיא קץ לחייה. — בקיוב יצא קול, כי עוד יגרשו ישם מאות בתי אבות. בדלה נוראה שולטת ביהודים.

לתקנת עגונות. כועידת החברות היהודיות בארצות הברית החלט, ליסד לשכה לתקנת עגונות, לחפש ע"י הרבנים והעוונים והפוליציה את האנשים, שברחו מנשיהם. מקרים כאלה שכיחים באמריקה, שישנן שם כמה משפחות, שפרקו מעליהן כל עול דת ומוסר. **פורישקיביטש המנודה.** ראש צוררי היהודים בדומה הרוסית, פורישקיביטש, נדון באספת האצילים במדינת בסארביא להרס ולנדיה, להוציא מכלל האצילים בעבור מעשי המגונים. וככל זאת בדומה, בבית המהוקקים הרוסי, הוא ראש המדברים והעמיד הימני של הממשלה.

חקי רוסיא בפרוסיא. ממשלת פרוסיא גזרה על היהודים ילידי רוסיא גזירות קשות דומות לחקי ההגבלה של רוסיא. יהודים נתיני רוסיא, שבאו לפרוסיא המזרחית אחרי שנת 1882, צריכים לקחת ככל שתי שנים רישיון חדש לשכת שם בעדם ובעד בני ביתם. מי שאין לו בפרוסיא אישה ובנים עליו להתחייב, שלא לשאת אישה ושלא להביא את אישתו ובניו לפרוסיא. אלה מהיהודים, שכבר נשאו נשים אחרי שנת 1882 אין לבניהם רשות לגור בפרוסיא ועליהם להתחייב בכתב, כי גם את ילדיהם הקטנים יחזירו לרוסיא במלאות להם תשע שנים. והפוליציה מחמירה מאד בדנינים האלה, לגרש את היהודים בעלי משפחה או את בניהם באכזריות רוסית. אם יבא יהודי רוס, לבקש רישיון לשבת בפרוסיא מתנים עמו תנאי, שלא יבקררו אדם ממשפחתו בלי רשות. וכל אלה עושה ממשלת פרוסיא

כי יש די בזהדים יהודים בקווית הראשונה, לחדש את בוזרת מר סארע. באין כל פקיד יהודי במניסטרט הקדאקי עלינו לעמול בכל כהנו, שתהיה עכ"פ המטרה הזאת בידנו.

לכוב. פער הבחירות למועצה העיר עובר פה. סער העלול לטהר מעט את האויר ולמאבא איוו משפמים קדומים מלכות המתבוללים. המפלגות הלאומיות הפולניות עובדים בכל מאמצי כחם להכחיר את היהודים מבית המועצה וביהוד את משנה ראש האזרחים היהודי ד"ר אשכנזי, שמכרזים עליו, כי ציוני הוא, יען העיו פניו להבחר בעזרת האדוקטים הרוחניים, הציונים והסוציאליים בראש לשכת עורכי הדין פה. הכדונים במודעות המודבקות כרהובות ובעתונים מלאות שטנה ועלילות שוא על היהודים בנוסה המאות השחורות ברוסיא. ואגדת האזרחים הפולנים-המושיים (כלומר מוזיקים) נשבעים בכל אספותיהם, כי פולנים נאמנים הם ובתור פולנים הם רוצים לעבוד כעיר הפולנית. אך אין שומע, לקנאי הפולנים כלם "פרהי". **סטרני.** כשבוע שעבר היתה פה אספת סוהרי המסקנה מכמה ערים. רבים מסוהרי המסקנה אבדו להמס, כי שלטונה המהוזה בשקדם לגולל מירי היהודים את מסחר הבהמות, משתמשים בחקי שמירת הבהמות מפני הנגף לבטל את ימי השוק ולאסור ליהודים לקנות בהמות ולבקר את השוקים. סוהרי הבהמות הסתדרו, נוסדו אגודות סקומיות וועד מרכזי, שעמוד בקשר עם חברת סוהרי הבהמות בוויין, להגן על מסחר המסקנה מפני נכלי התקיפים הפולנים, שאינם בקיאים כלל מה טוב למדינה, אלא נשמעים הם לעתונים הפוליטיקנים הטממים בלי כהינה. ג.

מקרוב ומרחוק.

עגינים מדיניים. בטרם נגמר הסכסוך בין אוסטריא ואונגרי בדבר הבנק המשותף, שמפלגות הפרוד משימשים את אשורו עד אין קץ, נגלה פרץ חדש. הממשלה האוסטרית והאונגרית המפישרו בדבר הספקת צרכי הצבא והצי, כי כל אחת מן הממלכות תספיק לפי שעור השתתפה בחוצאות המשותפות. כלומר אוסטריא תספיק שתי שלישיות ואונגרי שלישית אחת. אבל מעשי הרשת עשת ברזל לכלי תותח ואניות מלחמה אין אונגרי יכולה להספיק כל כך, ע"כ עשה מצביא צי המלחמה המשותף גראף מונטקוקולי חוזה עם ממשלת אונגרי כסתר בלי ידיעת המניסטרוים האוסטרי וכלי הסכמת הדלגציה האוסטרית, שתספיק אונגרי תחת זה כמעט את כל אבק השרפה וצרכי היריה. הדלגציה האוסטרית תדחה מאת הנהגת הצי כמעט לגמרה והביעה פה אחד גערה במצביא הצי, הדבר גרם קצף גדול באונגרי ורעיון הפרוד יוסף אמין. — המניסטרוים הצרפתי נפל. פלא הדבר, איזו תהרבות שולטות בצרפת ארץ המהפכות הרוחניות. לפני שנים אחדות קם שם מניסטרוים תחת יד קומב, מי שהיה נזיר קתולי והוא בער אחרי מוסדי הכנסיה הקתולית והשבת כל השפעה לה. הפריד בין המדינה ובין הכנסיה, סגר את בתי הנזירים ובטל את אגודות הכמרים וההרים את רבובם לאוצר המדינה והנהיג רוח הפשי גמור בצרפת. כן עשה הנזיר הקתולי, ועתה משל בצרפת מנהיג הסוציאליים בריאן, הוא השיב את יפוי כח הכמרים והנזירים למקומם, בימיו חזרו הכמרים לפתוח בתי ספר בכל רמדינה. בעת שכיתת פועלי מסה"ב הבריע את תנועת החרות ביד חזקה ולחץ את המועלים לקבל את תנאי התקופים, יד הקלריקלים והאנטישמים שבה להתרומם והריאקציה הרימה ראש. כן עשה המניסטרוים הסוציאלי, הפרלמנט הצרפתי, שהוא עודנו הפשי, כא יכול עוד שאת עול הפכפך בזה והפילהו.

שונות. מספר יושבי אשכנז לפי הספירה האחרונה קרוב לששים וחמש מיליונים. מספר יושבי ארצות הברית צ"ג מיליונים ומחצה. — ביום א' שבוע זה נמלאו המשים שנה מאז נתן הקיסר פרנץ יוסף את הקונסטיתוציה לאוסטריא-אונגרי יחד, שיהיה לשתייה פרלמנט מרכזי אחד, אך אונגרי לא הפצה לשלוח ציריה ווינה. — השביתה כבה"מ הנכונה ברוסיא נמשכת והולכת והממשלה כופה את הפרופסורים לפרוא את שעוריהם בחדרים ריקים. מאות סטודנטים נכלאו, מאות אחרים גורשו, גם פרופסורים הפשים שולחו או התפטרו. — מנפת הדשומה במאנדשור עורנה שולטת בכל תקפה. בקצת מקומות מתו כל האנשים, לא נשאר אחד והמתים שוכבים בחוצות ויהיו למאכל לחיה ולעוף. — כברן בירת שווייץ נוסדה אגודת הכמים ודיפלומטים מכל הארצות, לכוא בדברים עם כל

ותכבוש את כל ארצם והשחורים שברוסיא מקילים כל כך בשמירת הדומה ונתנו לישא וליתן כשאלת בטול התחום. האינם הושישים כלל, שמא תתפשט תורת הדומה בכל הארץ ותכבוש את הכל? ולא זו, אף זו: בדשומה אין גותנים רופאים יהודים לשפל, אע"פ שהם בקיאים בה, כי הרי הם הביאוהו ובדומה גותנים גם יהודים לשפל, אמנם רק שנים, אבל בכל זאת.

ומסורה בידנה שאין אסון בא לבדו, כל אסון גורר אחריו אסון אחר, כמה הפסד נרמו בעלי הדשומה לאנשי רוסיא האמתים במנעם את המלחמה בהכנעתם לפני ממשלת רוסיא. הרי רכבות אינטנדרנטים, מספיקים צרכי הצבא, משגיחים ומצביאים, שרים הסרים למשמעת, וצרים עבדי הצר הנאמנים, שמחו כבר בכשורת המלחמה כי ימלאו כיסיהם הריקים ועתה הופרה מהישבתם, בעלי הדשומה אמרו, כי יש להם כבר די הללים, ועתה אין מלחמה ואין נכבות. ועכשו באים גם בעלי הדומה, לגרום הפסד לרכבות פקידים, שיש להם הכנסות קבועות מחקי תחום המושב והגבלות זכויות היהודים. מי ימלא חסרונם? הדשומה והדומד — או מי יעמוד בפניהן!

מכתבים מערי המדינה.

קראקא. בשיבת מועצת הקהלה ביום א' ש"ו הגיד היוביד ד"ר טולעס, כי בצאת הגביר ר' מאיר וויזער, שנפטר בשבוע שעבר, נמצא פקדון של 5000 כתר בקפת התספון בשכיל הנהגת הקהלה, לתמוך ספריו צעיר תלמיד חכם, שיהפוך להשתלם כלמורי תול ולהיות רב אדוקטיבטימור כהוק הממלכה. המתנה נתקבלה. אחיכ הציא היוביד ע"ד בנין המרתף החדש של הקהל. הפרנס מר פינחס לנדא הציע, להוציא שטרני מניית על מאתים אלה כתר, שישאו פירות וכל הרוצה יקנה, כי אין לקפת הקהל כסף להוציא על זה. משנה הנשיא מר מרגלית התנגד לזה באמרו, שבאופן הזה ישמט הבנין לזמן ארוך והדבר נהיך מיד. לכן עצתו, שלא לבנות מרתף, כי"אם רק סקוה כשר עם אמבטאות. להכלית זאת יקבעו ועד, שיהפש אהרו קרקע מוכשר. ד"ר פישלר יעץ, לבנות דוקא מרתף שלם הגון, כי אין זה טובד ארעי, כ"א לזמן ארוך. לכן ישתמשו בהלואה על בית הקהל החדש, בסך קצן אלה כתר, לבנות את המרתף. קפת ההספון העידונות כבר תבטיחה. להלוות עשרים אלף כתר בלי רבית לבנין מרתף ע"ממי בדבע היהודים, הדבר נמסר לועד הפיננץ ומתוכו נבחרו לועד הבנין מר בירנבוים, ד"ר פישלר, מר הערענפריין, מר לננרוק, מר דייטשער ומר לבנהיים.

ד"ר רפאל לנדא המסונה על ועד ביה"ח השיב על תלונת ארגן הכלתי תלויים, שפרסם עלולה כהדון על הנהגת ביה"ח, כי שני חולים מתו בביה"ח, יען נעזבו לנפשם ולא השיגו עזרת הרופאים. האמת היא כך: ההולה קרינרל נגף בביה"ח בשבץ חלב. הרופאים ד"ר יורוביטש, ד"ר שטאהר וד"ר קורנגולד נגשו ח"מ והשיבוהו לתחיה. ההולה שכב עוד ימים רבים בביה"ח במסירה מעולה ובבקר אחר נקרה הרופא העווד אליו ומצא, כי השבץ אהזו שנות ולא היתה עוד ישועה אפשרות, למרות יגיעת הרופאים גוע האיש. המקרה השני הוא בחולה מר גוטמן, הוא שכב שמונה ימים בביה"ח והבריא וע"פ בקשתו פטרוהו ושלחוהו. אחרי עשרה ימים אהזו שבץ חלב והובא שנית אל ביה"ח והרופאים טפלו בו י"ד יום ומת.

לענין בנין בית הקהל החדש הגיד היוביד, כי בעוד שני הדשים יהיה הנכת הבית ויזמין את ב"כ הנציב פה ואת ראש האזרחים ויתר השובי העיר ולזכר הנכת הבית הקדוש הקהלה שני אלפי כתר, להוציא לאור ספר תולדות קהלת קראקא וגדוליה מאז נוסדה הקהלה לפני ת"ק שנה. מהבר הספר הוא הפרופסור ד"ר מאיר באלאבאן, שכתבו ע"פ ספרי וועטשטיין ומקורות אחרים, מר דייטשער התרעם, שהספר נכתב פולנית, מדוע לא תוציא קהלה ספרו של וועטשטיין עברית, הרי כאלאבאן שאב כמנען גם מר פרנקל דרש, שיהיה הספר עברית. אך היוביד ענה, שהספר צריך להיות פולנית, למען יוכלו גם א-יהודים לקרוא בו. וכן החלט.

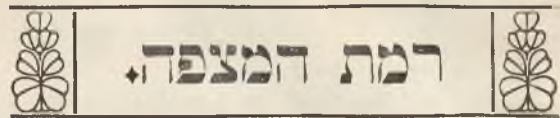
בישיבת הקודמת התאונן הפרנס מר לנגרוק על מודה דחת מר שלמה שפיצר, שהוא גם מנהל ביה"ח היהודי בכבר פולניצא ומחבר ספרי למוד הדת ומתרגם סדור התפלות, כי הוא עווד קבוע בעתון הפולני האנטישמי "פראוודא". הדבר נמכר אל הנשיא, לחקור ולדרוש בו. על זה ענה עתה היוביד בישיבת סדר.

קראקא. כפי שגודע לנו מסקור נאמן הגיד נשיא הקהלה בישיבת הסתר, כי השמועה עליאדות מודה-הדת מר שפיצר אמת, נעשתה התועבה הזאת, הוא ע"מ ד בקשר עם עתון אנטישמי ועמל בשבילו. ידעו נא זאת ראשי הקהל בפודגורזיה וישימו אל לבם, מי זה מלמד את בניהם תורה וידיעו גם אחינו בכל המדינה, מי הוא מתרגם התפלות בשפת המדינה. התרגום הוא גם כלא זה מלא שגיאות ובודות גסה. **עושי הבחירות** הפולנים בעירנו עשו קנייניא, לדחות את משנה ראש האזרחים היהודי מר יוסף סארע מתוך הקניינטים וכחירה החדשה, למען לא יהיה עוד משנה ראש האזרחים, שהוא כציגונים בעיניהם, נקוה שלא יעלה הדבר בידם,

מראה, פן תתחזק הלילה היהדות בארצה בגלל אורחים חדשים מרוסיה וההתבוללות והישמד יתעכבו.

צרת המזוגים. עוד לא כלתה צרת המזוגים. שלטון המדינה, לפי שאינו חפץ להפסיד את הכנסתו, שהיתה לו מהחכרת הפרובינציאל, הטיל על כל מוזג יהודי מס של אלפי כתר לשנה והקל למוזוגים נצרים. בקולומיה היתה דמונסטרציה רבה של יותר ממאה מוזגי העיר, שהתהלכו כחוצות, לחעיר חמה. הם מתרים ברשות, שאם לא תקל מעליהם עלם יסגרו את בתי המשתה בלם יחד, ולא רק בקולומיה. כי מוזגי קולומיה שלחו מלאכים אל כל המוזוגים ביהר הערים, להערים לדרוש יחד, שיטילו את המס הרב על בתי משרפות הייז ובשול השכר וסוהרי היין, למען יעלה כזה מחיר המשקים. לשלטון המדינה אחת היא ממי יקבל את המס והמוזוגים יוכלו לדרים מהיר כל משקה וכל אהר, ישתתף במס רק כפי ממכרו כדיוק ושלטון המדינה לא יוכל להתנהג במשא-פנים למוזוגים קתולים ולאגודות הקונסום ולהטיל כל עול המס על מוזוגים יהודים.

צדק הערל. בער: פדוע הטילה הרשות מס כבד כל כך על מוזוגים יהודים: פטורה ממוזוגים נצרים ואגודות מכלת, הכי משא פנים יש בדבר? הרי נשבע כל פקיד ושר, שלא ישא פנים לו? צדקו הערלים, כי המס ממילא משתתפים במס הרב, כי כל השכורים מהם הנם, אבל ביהודים אין שכורים. בער: אם כן נדרוש, שפטרונו בהדש שמרבין בו בשמחה.

עיון בפילוסופי האסכולסמית.

כימים האלה אשר ראשי האמונה השוררת יערכו מלחמה כבדה נגד המדרניים, הרוצים להתאים את הדת וההכמה, וגוהרים באלה ובשבעה ונח"ש, לכל יותרו מן יסודי האמונה שלהם אף פמלוא נימא, כי כל הצועד לפי דעתם אף פסיעה קטנה מול הפילוסופיא כבר פנה ערף לאמונה, לא למותר היא להעיר על גדל מעלת אמונתנו אשר רעיונה ויסודה יכול לעמוד בפני כל משא ומתן של פילוסופיא, מבלי נגוע בקצהו ולא לבד שיצא הרעיון בלי שום פגם מלובן ומזוקק, אלא עוד שרכים מיסודי אמונתנו נראים כתובעים את עיון הפילוסופיא ואין אומרים לו לאיש החכם אלא דרשנו. וגם חלק גדול מן הפילוסופיא הקדומה, לפחות מזאת אשר נשארה לנו ונתקבלה ביננו, אך לזאת נוצרה למען התאים את האמונה והחכמה להיות אחיות רבוקות זו בזו, ואף שגדולי החכמים מבני עמנו הן מצד האדוקים והן מן החפשיים, הרכו לקרוא תגר על המלאכה הזאת, ונתנו טעמים לדבר איש כפי נקודת-מצבו, אבל זאת יודו על כרחם שניהם, כי משא ומתן כזה לא יזים לא לתורה ולא לחכמה, היפך דעת בעלי דת השולמית; ואשרי האמונה, שהפילוסופיא טסיעתה או איפכא, עלובה זו המתיראה מן הפילוסופיא. עי כן נראה בעיני טוב ויפה לנסות להתאים המצאה הדרשה כחכמת הטבע עם דברי תורה או לפתור ענין קשה בספרותנו העתיקה בהכרח הדרשה מקרוב באה, ביחוד הפילוסופיא האסכולסמית שלנו, נותנת מקומות רכים להתגדר בהם בדרך הזה ועל אחד מהם אמרתי להעיר בזה.

הרמב"ם בפי עיני לראשון ממויני משיי על כת המדברים באמנם, שכל גישם מורכב מעצמים נפרדים, שהלא לפי זה היה אלכסון המרובע צריך להיות שוה לצלעו. הקושיא הזאת כשהוא לעצמה הוא דבר נפלא ויפה עד מאד וראויה למי שאמרה, אבל ביון שאנחנו חיום הפכנו את החכית ושוכו באנו אל דעת המדברים, שבאמת נמצא עצם פרי, אשר ממנו מורכבים כל הגופות, מצוה לעיין באותה קושיא על המעשה ולנסות לפיט אותה, ומתחלה אבאר מעט את עצם הדבר. לפי דעת חכמי המחקר חיום, כל גישם מורכב מחלקים קטנים עד מאד, אשר לא יקבלו עוד חלוקה בפעל, הנקראים מוליכיל, היינו דבר הקטן מאד, וכיון שיש כמה וכמה חמרים, שאינם פשוטים בעצמם, אלא מורכבים מיסודות שונים, אם-כן ככל מוריכיל, שאי אפשר לחלקו עוד בפעל, ישנם בהכרח עוד חלקים, היינו יסודותיה, שמהם הוא מורכב. החלקים ההם, שאי

אפשר להפרידם עוד, נקראים אטומים, היינו שאינם מקבלים חלוקה. כשנבין העצם הזה ככה ונחליף אותו רעיון רוחני, כלומר במושג היותר קטן, הוא נקרא מוגאר. והמוליכיל והאטום לא הגה ריק הוא, אלא יוכר להשקל ולהמדר בכמיה ועל כרחנו אנהו צריכים להודות במציאותו. ועתה נבין את קושיית הרמב"ם, שאם כל גישם מורכב מעצמים קטנים פרדיים, הלא בגישם, שמורכב למשל מטיז עצמים, כשם שהאפורי מצייר שם בפירושו, והם מסודרים זה אצל זה, יש בצלע המרובע טיז עצמים, ובאלכסונו גם כן טיז, אם כן צריך להיות מרת האלכסון שוה לצלע המרובע ואנחנו נראה באמת, שאלכסון גדול מצלע כשיעורו 1:0.707107... אבל כלל גדול לנו, שחכמי ימי הבינים עמדו תמיד בהכרתם צעד אחד אחורנית ולא דרכו הלאה לתכלית הדבר וגיששו באפלה. כמו שמעיר לספינג בדברו על זכוית המגדלת, וגם האדם הענקי הזה אינו יוצא מן הכלל, כי הגה נעמיק מעט בדבר וגשאל, תבנית העצמים הפרדיים מה היא? על כרחך עגולה, בכל דבר הנמצא נפרד בטבע. עתה נקח למשל טיז מטבעות עגולים ונניחם ארבע שורות זו אצל זו ויהיה לנו מרובע מסודר מארבעה על ארבעה גופים הננועים זה בזה בארך וברחב, אבל כאלכסון רחוקים הם זה מזה, ואם נמדוד אותם נראה שבאמת האלכסון שוה לצלעו, אלא שבצלע נוגעים העצמיים אהר באחד ובאלכסון יש ריקות ביניהם, שעל כרחנו מחויבים אנהו לנכות אותה, ואנב אורחא צריך אני להעיר, שכבר נתברר במופת, שיש ריקות בטבע, אף-על-פי שהרמב"ם שם מכחישו, וכל זה כשנניח, שהעצמים הפרדיים עגולים, אבל כשהם מרובעים מוכן שהאלכסון גדול מן הצלע מתוך הכלל שיש לנו, שבל מרובע הוא באפת עגול, שנעקרו חלקי שטחו ממקומם, היינו שהמקומות הריקים, שהיו אז כשהנחנו העצמים עגולים, נתמלאו עתה מחלקי הצלעות, שנשטמו אל הוויות אחרי אשר נעקרו מאיזה כח והקרנות ההם יעשו את האלכסון יותר גדול במדה ידועה מן הצלעות.

ועוד תתרחב הבנת הענין ממאמר העקרים (בהקדמה) המורה באצבע על האקונומיא שבטבע, שבתי הדבורים, שמניחות כם הרבש, אינם עגולים, אלא בני שש צלעות, כדי שלא יהיה מקום פנוי ביניהם, וכשנתרכקו הכתים בני שש צלעות, האלה נראה כחוש אך זוו חלקי הישטח ממקום. כשנעישו מעגולים בני צלעות ומלאו את המקומות הפנוים, שהיו ביניהן ואך נוגעות הצלעות זו בזו, וצדדי האלכסון זו גם הם ממקומם, כדי שיענו אחד באחד ומתוך כך נעשה האלכסון ארוך יותר מן הצלעות. ויש לי עוד דברים רכים בענין הזה ואבארם לעת מצוא.

ומעתה נראה גדל מעלת אמונתנו, שהרמב"ם, זה המסקר אמונה היותר גדול, נשא ונתן במציאות עצם הפרדי והביא מופתים טבעיים על מניעת מציאותו, לפי שאמונתנו סובלת את שתי הרעות, ותיתי לנו שאין אנהו צריכים לחקק לא מקובל ולא פילוסוף מגבולנו, ותורתנו היא האמת היותר פשוטה הסוככה את הכל, ואהר דברי אריסטו ודרוויין והקל ואהר דברי אברהם אבולפיא ודי פרל יכולים אנו להעמידם על דברי תורה.

צבי האממער.

עיון בספרים הרשים

אוצר ישראל, אנציקלופדיה לכל מקצועות תורת ישראל, ספרותו ודברי ימיו בעשרה כרכים. עיי יהודה דוד אייזנשטיין. חלק חמישי: טאבאק—לוג. ניוורק תרע"א.

החלק החמישי המונח לפנינו, שהוא חצי העבודה של עשרת הכרכים, מבטיח אותנו, כי גורל הספר הזה לא יהיה כגורל כמה וכמה ספרי אגרון, שנרפסו מהם שתיים שלש אותיות ונפסקו, ואפילו כהעוף המיתולוגי, אשר מעפרו יולד שנית, לא היו. תכיפות הופעת החלקים האחרונים תורנו, בי "הרוח יניע את החמר" בדברי וירגיל וכי חריצת העורך כדאי היא לסמוך עליה, שעד מהרה יצאו כל החלקים זה אחר זה בסדר הראוי כלולים בהדרם. מספר הסופרים מתרבה והולך בכל חלק ובוה תשתבח ותשתכלל המלאכה החשובה הזאת. הננו פוגשים למשל בכרך הזה כפרופסור כלוי,

ד"ר גוטמאן, הרב יצחק מורעלי, ד"ר ישראל גולדברג, מנשה גרוסברג, ד"ר ג' דייטש בסניסינימי ועוד, מלבד הסופרים הקודמים. מהמאמרים הכי נבכדים הם מאמרי העורך, ד"ר יהודה ליב לנדא וד"ר שי' א' פוזנאנסקי, שמהם באים פה דברים ארוכים, עמוקים מדעיים, כמו ערבי ירושלים, יהדות, ספר היובלים, ישו הנצרי, ישיבה, כרונולוגיה, לאסאל ותולדות חכמי הקראים.

ואם שמוח נשמח באוצר הזה, המביא ברכה רבה לספרותנו מאין כמוהו (*), כניז האמת אהובה לנו מכל ונרשם גם את ההסרונות המעטים, שעלו בידנו בקראנו בו.

בערך "יכום חסר, שהשומרת יכום אינה שותה מים מאררים ואינה נקנית בכסף ובשטר (רמב"ם ה' יכום וחליצה פ"א ה"א) ויוכל היכום לקחתה בעל כרחה, אף שאינה רוצה להנשא לו (שם פ"ב ה"ג). וענין היכום היה נוהג גם אצל היהודיים, האפגנים והפרסים כימים הקדמונים. אישות בזאת תקרא בפי הגרמנים לעווריאטסעהע; ככתוב בספרו של רייצענשטיין ועוד. לפי דעת הקראים הכן הכא מן היכום נוטל ירושת המת ואם ילדה היכמה בת אינה מעכבה את הכבור (טוביה בן משה כס' גן עדן).

לערך "יהרג ואל יעבור" חסרה דעת הרמב"ם (ה' יסודות התורה), שרק מצוה בדברים האלה ליהרג, אבל אם לא עשה כן אין לו מיתה, אלא שרא קיום מצוה עשה של קידוש השם, וכנראה לא קרא הכותב את המאמר הנעלה של הרמב"ם "מאמר קידוש ה' (קובץ תשוי הרמב"ם עמ' י"ב), שבו העמיק והרחיב הכל יותר ממד שכתב באן.

בערך "ילקוט" הוא מביא ילקוט השמעוני והראובני ולא חישב כמה ילקוטים, כמו ילקוט חדש, ילקוט ארץ ישראל, ילקוט אליעזר, ילקוט סופר ועוד ועוד, שנרפסו ונרשמו באוה"ס לבן יעקב.

בערך ר' יהושע בן לוי הוא מביא בשם ראה"ו בעל דודיה, כי שני ריב"ל היו, כי מצאנו לפעמים, שהוא מגנה את האגדה, אף שהוא היה כמעט הראש והראשון בין חכמינו בעלי המדרש. והכותב סותר דבריו, שאין מזה ראייה, כי כונת ריב"ל על אגדות המינים, שפרח הזרזן בימיו, ובאמת לא ראה"ו היה הראשון המשער כן ואמנם בן שני ריב"ל היו, האחד תנא, קשיש מר יוחנן ונזכר במשנה סוף עומצים והשני צעיר ממנו ותלמיד ר"י (לב שלם על הרמב"ם להג' בעל שונה הלכות בראש ספרו) וראה נאמנה על זה, כי בכרכות כ"ו סובר ריב"ל שתפלות כנגד תמידים תקנו ופליג על ריב"ה, הסובר שהאבות תקנו תפלות, ולהפך ראינו: אמר ריב"ל אבות הראשונים התקינו שלש תפלות (ב"ר פ' פ"ח), ועיב נאמר בירושלמי (מ"ק פ"ג ח"ה) ר' יוסי בר פיטרוס חמה דר' יושיע בן לוי קרטיא, שפירושו ריב"ל הראשון, אף שכעל קרבן העדה לא פירש כן (ראב"י לר"ח"ן דף א').

בערך "ינוקא": "בוזרה מסופר הרבה מגדלות הינוקא במילי דאורייתא" והוא מביא הרבה מאמרים מספר הזוהר ולא הביא, כי גם בש"ס ובמדרש נמצאו הרבה ענינים, שגדולי החכמים סמכו על ינוקא, להכריע בדרכי חייהם. כמו ר"י כדק בינוקא ופירש"י שישאלו פסוק לי פסוקך (הולין צ"ה) השוה גם חגיגה ט"ז וגיטין נ"ז וס"ח.

לערך "ספר יצירה" הוא מאריך הרבה ללא צורך בא"ב של הספר הזה, הנמצא ביד הכל, ואינו מביא מה שכתב רבנו בעל בית יוסף: "אסור לברוא אדם עיי כשוף ועיי ספר יצירה מותר" (י"ד ה' מעונן

*) בעתונים העכרים אשר ברוסיה גנו המבקרים את המלאכה, יען מצאה ערוכה לדוח חכמים הרדים על הדת ומתוך כעסם על הנטיה הזאת יבחישו כל ערך העבודה וישפילוה עד עפר. אך כל המביט על הכרכים, שיצאו עד כה ומשים על לב באיזו תנאים הוכרת העורך לעבוד, ימצא, כי עתוה הספקרים את הדין ולא בצדק שפטו. אמנם לידי שלמות גמורה לא הביא העורך את העבודה, אבל המכתיש כל ערך לה ומנבלה וממאסה, הרי זה מגזם מתוך מינא שבלב ומתוך משפט קדום. אלו נערך אוצר ישראל ברוח החפשיים הקיצונים לא היה נמכר כלל, ועיב זה כמה פעמים יזמו אלה להוציא מין אנציקלופדיה ולא הוציאו, כי גם הם יודעים את האמת, כי מן השכילים אין קונה, אלא רק סופרים ומבקרים, חכמים למצוא מומים באהדים מבלי לתקן. כלם סופרים, לפי דעתם, ואין לפי כבודם להוציא כסף. המויל הראה, כי יודע הוא עם מי יש לו דויד, אך מערבי המרעי לא נגרע מאומה בזה, שהיא הם על רגשי החרדים. המערכת.

ומכשף). ומה שכתב, שהרמב"ם אינו מזכיר את ספר יצירה אמנם כן, אבל הרמב"ם כתב, שאברהם חבר ספרים ביחוד ה' (ה' עכ"ו) פרק א' הי"ג. גם לא הזכיר המח' פי"י ר"י ברובילי על פי יצירה שהו"ל שז"ח, ולא הרגיש שפירושו הרמב"ם על פי אינו שלו (עיין תולדות הרמב"ם שלי עמ' 32 ובהערות שם).

בערך "כהן" לא יצא ידי חובתו להזכיר סדר הכהנים ומניחם בבית ראשון ושני ובמשכנות, שראו בררו כראוי גם סופרי קורות ישראל. השוה סדר עולם סי'ה, מ"ע להרע"מ, אמרי בינה פני"ג, יעב"ץ תולדות ישראל ח"ב וחי"ג, גרץ ח"א עמ' 61 והלאה.

בערך כותים לא הזכיר מדוע היתה להם דמות יונה, שהיתה זאת סמל שמירמית המלכה הבבלית, שחסו בצלה והעריצו הצורה שעל דגלה (מ"ע להרע"ם עמ' 242).

בפרט נראה שמה שכתוב בספר הזה בערך אחד לא יתאים עם מה שכתוב בערך אחר. למשל בערך טוביה בן משה הקראי ידע הכותב דעתו בענין יבוס ומדוע לא הזכיר זאת הכותב בערך יבוס ולא רמז עליה לעיני שם? ואם הכותב בערך ר"י ברובילי ידע, שר"י ברובילי חבר פירוש על פי יצירה, מדוע לא הזכירנו בערך יצירה בתוך הפירושים?

כאשר כבר אמרנו בדברינו על הכרך הרביעי (המצפה תרע"ו 36), כי למרות חכמת העורך ועינו החדה החודרת כענין לא יכול מבטו להקיף בפעם אחת את כל מקצועות ספרות ישראל ככל צרך העבודה הרבה, ע"כ הוא מקצר לפעמים במקום שהיה ראוי להאריך; אולם בכלל הוא ספר האשכולות, שראוי להעלותו על כל שלחן יודע ספר וכל מי שיהיוק בו לא ירפנו. ביחוד הצטיין העורך להגן על כתבי הקדש ודברי הו"ל, כמו בערך יחזקאל וישעיה, ששבר קשת המבקרים, הנהוים בבקרת כה"ק אחרי הכמי העמים, הכונים פלטיץ על קירי עכביש. לכן ראוי הוא העורך לתמוך ולסעדו בעלו הגדול, שנמל על שבמו לתפארת היהדות וספרותה.

מאיר אליעזר הכהן רפאפורט-הרמב"ם.

Altjüdische Bibeldeutung von Dr. David Kunstlinger. Berlin M. Poppelauer 1911

תבנית מרובע גדולה 36 עמוד. המכתב, המומחה המצויין במקצוע הקירית המדרשים מנתח לנו באמנות ראויה לתשומת לב בתור דוגמא את כל המדרשים המצויים בידנו על פרשת חקת המשכן ומראה סדר התפתחותם לברור הנוסח הקדמון, ללמוד מזה את דרך הדרשה הקדמונה, שבימי התנאים, הוא נותן לנו כללים, לדעת איזה קטע ממדרש איזה פרשה הוא דרשה ראשונה ואיזהו מעשה המאסף המאוחר ודרך עבודת המאספים ומלאכת הקווייה למדרשי הקדמונים. בפתחתו מבאר המחבר את המרטינולוניה של המדרשים, המלה "פתיחה" המצויה בראשי המדרשים אין ענינה תמיד הקדמה, אלא גם פתרון, כלומר פירוש הפסוקים, פתוח הוא ההפך של סתום ונעול. פתח ר' פלוני הוא איפא כמו כאר ר' פלוני, ויש ראיות מוכחות על זה. השם "אגדה" אינו מלשון דבור וספור, אלא ענינו ג"כ פתרון, כמו "ולא יכלו להגיד החידה", למגיד החידה" (שופטים י"ד) ובתחלה הכינו בשם אגדה גם את חלקי ההלכה, אלא שבסוף הבדילו ביניהם. חשוב הספר הזה להכנת ההתפתחות של הספרות המדרשית והכרת הנוסחות הראשונים, אך צריכים מדרש אגדה, לפתור לנו מדוע הוצרך המחבר, החכם העברי הקראאי, לכתוב ספר כזה אשכנזית דוקא וכי אין החכמים העברים כדאים לספר מדעי כזה או הושד המחבר כחכמי אשכנז, שלא יכינו עברית? ואיך איפא יכינו את המדרשים?

Der Talmud in Wort und Bild von Nehemias Lothringer. Verlag von M. Barnik Rožniatów. המו"ל מר ברניק (בעל השירים הידועים בהמצפה) רוצה להוציא מן ההכור הזה חוכרת בכל חדש, כמוכזן אם יכירו חובבי התלמוד את פעלו ויקנהו. המחברת הראשונה, המתחילה במס' ברכות, יפה מאד גם בחיצוניותה וגם בפנימיותה. המחבר נותן לדברי התלמוד כנפי הפיוט, להרימנו אל עולם הדמיון ולהביט מעליו על רכרי הו"ל בעינים אחרות מאשר

הסכנו עד כה בלמדנו גמרא, כמנהגנו, בימי ילדותנו והתרנגלנו בזה להשקיף על דברי התורה כעל מעשי ילדות. ואמנם מזהה מרומם ונשגב תראנו המחברת הנכחית בהכניסה את רעיונות הו"ל במסגרת הפיוט האשכנזי והציונים האמנותיים. המאור שבתורה בולט ונבר בין לעיני מי שלמד גמרא ובין לעיני מי שדברי הגמרא הם לו ככפרים חניאים. המחבר מקשט את כל אגדה ורעיון לא רק בציור יפה ובשיר נאה, כי- אם גם באיזו מליצה מספרות הפיוט האשכנזי לפתיחה, לתכל בה את דברי הקדמונים העטופים מעטה ישן נושן, שאינה מוצאה הן בעיני בעל טעם חדש. במחברת הזאת נמצא את הענינים האלה: פתיחה; תפלת ערבית (עם ציור); משלי מוסר ופתגמים; חורבה מהרבות ירושלם (ציור); כנור דוד (ציור); על האי שופרא דבלי בארעא קא בכינא; שלש האשמורות. אלו היתה איזו דרך להפיץ את המחברות האלו בין אחינו ואחיותינו, שאינם יודעים עברית, היתה התורה מתחבבת ביניהם וטיבה יצא בעולם. אבל אין גליציא המקום לזה ואין שני חכמים חסרי הון רב מוכשרים לעבודה הזאת עד שימצאו מו"ל עשיר.

עולם ומלואו.

חמר הרדיוס משפיע חיים וכבר מצאו שסוד רוב מעינות הרפואה הוא הרדיוס הנמס, אשר במימחה. ועל היסוד הזה כוננה ממשלת אוסטריא מקום מרפא ביואחסימטל, מקום מוצא הרדיוס. כבר נסו כמה רופאים, לזרוק מי רדיום אל תחת עור חולים, גבריאל. פטי בפאריז זרק מי רדיום אל תחת עור סוס זקן והנה שב לעולמו והחליף כח. וגם בקצת אנשים עשו כן והצליחו, אך לא בכלם. בשמונה חולי הסרטן זרקו מי רדיום ואחד מהם הבריא. בחולי סרטן ממין ידוע האירו על מקום המכה ברדיום וזה הועיל קצת.

הפילוסופים הקדמונים וכראשם אריסטו היוני סברו, כי אין ראשית וסוף וגבול לעולם לא כומן ולא במקום, כלומר שהעולם קדמון ואין קץ להתפשטותו. חכמי הטבע של הזמן הזה חזרו למסורה הדתית, שיש גבול לעולם בין במקום ובין בזמן. את זאת כאר עתה ד"ר עריך האז בהיכל אורניה בוויין.

ישנן ארצות, שאין גנבים ושכחים בהן. בספרד אין ארונות ברזל לסוחרים ולבנקים, כי אין שם גנבים. בגורוגים, שעיר אחת רחוקה מן השנית כמה פרסאות, עומדות קפות סמי רפואה בתוך השדה בלי שומר. הקונה בא ונוטל מה שהוא צריך ומניח את המחיר הרשום על כל תבה או בקבוק ולעולם לא יקרה שיגנבו את הכסף הבלתי נשמר. וכן בכמה מקומות בשווייץ, אם ימצא שם איש חפץ בחוץ לא ירימהו אלא יניחהו במקום גבוה, למען ימצאהו בעל האבדה הכא לבקש. גנב במשפחה הוא חרפת עולם לכל המשפחה ועד כמה דורות לא תמחה.

בפאריז הצליחו לדבר ממגדל עפל במכונת מלפון בלי חוטי ברזל, שכתה ככה 75 סוסים, עם אנשים בקנה אשר באמריקה מרחק ששת אלפים קילומטר.

מה שחדש פברואר הנצרי אין לו רק כ"ה יום הוא מסורה רומית, שאצלם היה ראש השנה באחד במרץ (ע"כ נקראים עד היום אלול, תשרי, חשוון, כסלו; ספטמבר, אקטובה, נובמבר, דצמבר, כלומר החדש השביעי, השמיני, התשיעי, העשירי). ואחרי שיסדו לעשות חדש אחד בן ל' יום ואחד בן ל"א לא נשארו לפברואר רק כ"ח או פעם ב' שנים כ"ט, והנצרים מהזיקים במחלפה העתיקה הזאת.

ברגשי גיל הריני מברך אותך גיסי היקר המושלם מר ליב גרבולר ואת כלתך לארוסכם. אשר מארמארוש — קוסוב. ברגשי ידידות מברך אני במז"ט את ש"ב מר אברהם לעוו בראשמישין לחתונתו. אלימלך לעוו — שנדישוב. מעומק לבי מברך אני את ש"ב מר אברהם לעוו בראשמישין לחתונתו במז"ט.

אלימלך ביראן — שנדישוב. בשמי וכישם אשתי הנני מתענג להביע לש"ב וידידי המושלם מר דוב בעריש וויעליטישקער במז"ט לחתונתו עם מ' שרה בומטשאמשער מבראדי. מז"ט לאביו ולבכ"ב. צכי קרויטהאמער ורעיתו — ניונוב. מקרב ולב עמוק אושיט כוס של ברכה לכבוד ש"ב היקר והנעלה מר דוב בעריש וויעליטישקער מקולומיא לכלולתו.

יצחק דוב תאומים בזאלעשמישקי מח' שו"ת בדי זהב ועוד. מעמק לבנו מברכים אנו את מר ליבוש ראטהוויזער ואת אשתו במז"ט לחתונת בתם מ' פיינא עם מ' שלמה ליעבסמער. מז"ט להוגו.

צכי בראנדעס ואשתו — הוסראטין. הריני מברך את ידידי מר מגדל שומינער בפעלישטין לארוסו. אהרן וואללאך — ניואנקאוויצע. ברגשי חבה ורעות אברך מלבי פנימה את רעי היקר מר אייזיק פפעפערבוים לחתונתו עם מ' מרים דרימער בזאביע במז"ט.

מרדכי סאכער — סטרי. ברגשי גיל וחרוה הננו מתכבדים להביע במז"ט לידידנו מר אייזיק פפעפערבוים לחתונתו. אברהם וליבוש סאכער — סטרי. מעמק לבנו מביעים אנו במז"ט לידידנו מר אייזיק פפעפערבוים בסטרי לחתונתו עם מ' מרים דרימער בזאביע. מז"ט מיוחד להוריו.

יהושע עקרט ורעיתו — רוחמין. הריני מברך את הגכיר הנדיב והמשכיל מר מיכל דרימער ואשתו לחתונת בתם. ראוכן דוד שטנר — זאביע.

בשם הח' קנין ספרים פה אברך את מר פישל גאלד לחתונתו עם מ' גיטל לאה בירנבוים בבאראווא. פסח פראנצבלאו — ראשמישין. תול כטל ברכתנו במז"ט לרענו היקר מר ישראל אברהם פאדהארצער לחתונתו עם מ' הענא גיעסע בלבוב. זיינבל באמזע ויצחם טהאלער הננו מברכים במז"ט את מ' פיינא פינקעלשמיין בסלאבאדקא ואת מר משה שטיינאווארצעל בהריציוואליע לחתונתם. מז"ט להוריהם.

יוסף קאמארן ואשתו — טורקא ע"ג סטרי. מתוך תוכה של אהבה מביעים אנו במז"ט לדודנו היקר מו"ה אליעזר רוזן לארוס בתו מ' מרים עם מר בלייברג, אליהו בראנער ואשתו — פשעווארסק. ברגשי חכה מברך את דודנו היקר מו"ה יעקב ארנשטיין לארוס בנו מר שמואל יוסף עם מ' רחל כ"ץ במז"ט. אליהו בראנער ואשתו — פשעווארסק. את רעי הנכבד מר משה דאמיניץ, ברדימנא אברך במז"ט לארוסו. יצחק דרילמאן — דיסעלדארף.

אבר גדול לישראל, ביום א' פ' תצוה תרע"א הבע"ל בשעה 5 בערב ישא מספר מר בכיה"כ"ג חדש ד ה ר מ" א זצ"ל הרב הגאון הגדול וכו' ר' יוסף ענגיל שלי"מ"א מספר על מרו רבנו תפארת ישראל הרב הגאון רשכנה"ג מו"ה שלום מרדכי הבחן שוואדראן ז"ל האבדיק ברוזן. קראקא. הגבאים רביהכ"ם חדש דהרמ"א זצ"ל.

NIEDERLÄNDISCHE Lebens - Versicherungs - Gesellschaft Wien I., Aspernplatz im eigenen Palais. Versichertes Kapital ca. 380 Mill. Vertreter werden gesucht. Gute Konditionen. Sub-Direktion: Lemberg, Szajnoch 3. Löbel Taubes.

HAUPTTREFFER. Bei der Ziehung der italien. Kreuzlose am 1 Februar d. J. entfiel der Haupttreffer von Lire 15.000. — auf das von dem Bankhause Eduard Urban in Brünn gegen Monatsraten verkaufte Los Serie 8370 Nr. 41

ברגשי סמפטיה ואהבה הרינו מביעים במז"ט לאחינו מר ליב ולכלתו א' פערל שלאסער בפעמשעניין לארוסם. האחים גרענלער — קוטי. מקרב לב עמוק דגני מברך את גיסי היקר מר ליב גרבולר ואת כלתו מר' פערל שלאסער לארוסם. אליעזר פאלקענפליק ואשתו — קוטי. באהבה הנני מברך את גיסי היקר מר ליב גרבולר ואת כלתו מ' שלום לארוסם. ישראל אפפענבערגער ורעיתו — קאסוב.

געזעציעטע.

ראהעס אונד געקאממעס פֿערזענדעט
 כשר מעגליך פרישעס לפסח
Juda Zins, Husiatyn, (Galizien)
 פרייזע אונד הכשרים מהרזנים הנאונים
 מכערוואן, מפרעמיסלא ומסמרי זענדע אויף
 פֿערלאנגען.

M. Gutwirth, Krakau
 MOSTOWA 3.

liefert Knochenmehl und
 Thomasmehl in jeder
 Gehaltslage zu sehr billigen
 Preisen. **AUSSER KARTELL.**

פיר געשעפטזוכערדע.

אין אישיצין איזט איין קאנצעסיאָ-
 נירמעס קאפערווה רעסוראציאָן טראַפיק
 האמעל זאמט קאמפלעטער איינריכטונג
 איבערזוגעבען. עס ווירד געזוכט דאפיר
 איין אנשטענדיגער יודישער אבנעהמער.
 צו ווענדען אן **Saul Huterer Oświęcim**

לקורות הקראים בגליציה

מאת ראובן פאהן
 עבודה היסטורית מלאה ענין על אדות
 כואם, תולדותיהם והכמיהם במשך מאות
 שנים. נדפס במספר מצומצם.
 המחיר 40 הלך. במרקאות. נמכר ע"י
MENDEL AXELRAD
 n HALICZ, (Galizien).

"רמת המצפה"

ארבעה כרכים מהירם 3 כתרים. כל כרך
 לכרו כתר אהר.

שליבוכיץ של פסח מלאנצקא.

הוא מעשה יהודי חרד בגליציה עצמה (ולא
 מן הפבריקות בחוץ לארץ ההשודות). הוא מפורסם
 כמעולה במינו הן בטעמו וריחה והן בהשגחה
 יתירה בעניני בשרות בעטרו תחת יד הרהיץ
 במאנץ הישנה שליטיא טההל עד בלה וכל
 הכלים החמומים בחותם הרב הייל. — המחיר
 למזוגים ולסוהרים 220 כתר בעד הקבר בעל
 75 % פרימא אב סטאציאן אלט מאנדעץ עם
 הבית. למען תת היכולת גם ליחידים לקנות
 הבינותי כלים קטנים כני 4 1/2 ליטרות במחיר
 12 כתרים אב סטאציאן הייל עם הכלי בניני.
SALOMON GROSSBARD

Łacko, p. Stary sącz.
 אפשר לפנות גם אל סוכני בקראקא בין בכמות
 מרובה ואף בקוואנטום פחות מהייל. האדרסה:
SAMUEL NUSSBAUM
 Kraków, ul. Bonifratska 5.

Erstes und Grösstes

Gramophonhaus JOSEF WECHSLER

Engros & Endetail

Lemberg, Sykstuska 2. Krakau, Grodzka 71.

גענעראלפערטער דער גראמאפאן אקציען - געזעלשאפט

מיט מארקע שרייבער רעגלי

גרעסטעס לאגער פאלנישער, דייטשער, העברעאישער אונד
 יודישער פלאטען מיט מארקע געגלי.

20.000 פלאטען ערסטגרעסטער קינסטלער

שטעטס אס לאגער
 רעפערטאטורסיליג אונד ווערקשטעטע אס אַרבע. בעסטע אוסטויש-
 בעדינגונגען. — פרויקטאטלאנגע גראמאפאן אונד פראנקא.

לעמבערג, מעלספאן II, 2033
 קראקא, מעלספאן 461

פראקטיש לשבת ולהג הפסח!

דיא וועלט-בעריהמטע שלאָססער-בלעך
 ט ש א ל ע נ ט א פ ע ז

זאָללען אין קיינע יודישע פאמיליע פעהלען. גא-
 ראנטירט 20 יאהר אויסהאלטבאר מיט אַביסל
 האַלץ-קאהלען בעהייצט האלמען זיי הויצען 30
 שטונדען אָן. אויף יעדען פלאץ אהנע
 רעהרען אנצוברינגען. בעזיטע פיעלע טוי-
 זענדער פרוואט האַנקשרייבען זאָווי פאן
 רבנים וגאונים ארץ. פרייזע: 1 אָפּען פאן 4
 מעפּפע פער 3 ליטער 2 פיר חלב 2 פיר בשר,
 אין ספּאַראַטע אבטילונגען, 11 קר. דעמאָ פער
 4 ליטער 13 קר. 1 אָפּען פאן 6 מעפּפע פער
 3 ליטער, 4 פיר בשר 2 פיר חלב, 13 קר. דעמאָ
 פער 3 1/2 ליטער 15 קר. דעמאָ פער 4 ליטער
 20 קר. זענדע געגען אַנאַכע דעסט פער פאַסט
 נאכנאחמע. צו יעדען אָפּען ווירד איין געברויכט
 אַנווייזונג בייגעפּיגט.

דיא בילליגען פרייזען זינד נור אַנגעגעבען
 ביז אס 1 אפריל 1911.

Josef Perlberger Krakau,
 Blech-Ofen Fabrikant Breitgasse 14.

ספר נפלא

Eudowny Samouczek Wunderbuch

zum Selbst-Unterricht der deutsch. Sprache
 in zwei Sprachen (polnisch-deutsch)

vorgetragen von

JOSEF SAS JAWORSKI

Gymnasial-Oberlehrer

und **MAJER LAUB**

bekanntesten Pedagogen.

Bis heute 2 Telle gedruckt zu je 32
 grosse Seiten.

Preis 50 Heller pr. 1 Teil

auch Briefmarken werden angenommen.
 Bei Postsendungen 10 h. mehr.

Zu bekommen bei

Majer Laub, Krakau Dietelgasse 9.

Hier habt Ihr Gelegenheit, auf eine unge-
 wöhnlich leichte Art die deutsche Sprache
 im besten Sinne des Wortes, zu erlernen.

מודעה

ראשי קהל ישורון בעיר ירם לב
 גאליציא מודיעים בזה כי יבוקש

רב אב"ד

אשר ישב על כסא הרבנות בקהלתנו.
 הכשרונות הנהוצות להפץ במשרה
 הזאת הנה: מלבד שגדולי הרבנים יעידו
 עליו שהוא גדול בתורה ובחכמה ביראה
 ובהוראה, עוד ידיו תהינה רב לו גם
 בדיעות חול הדרושות לפי חוקי המדינה.
 יבין לדבר צחות בשפת ארצנו ומשפט
 אורה יהי לו בארצות אוסטריא.
 מי אשר אלה לו יאבה לשלוח הנה
 את כתבי תעודתו עד יום 1 אוגוסט 1911.
 אודות השכר וההכנסות האהרות
 יתאחדו הרב וראשי העדה.
 יאראסלון, אדר תרע"א.

כשם ראשי עדת ישורון
 דר. פריעדוואלד
 ראשי הקהל.

"בני ישראל"

ספר א. הדרת קרש" ספר ב' הדרת
 קרש" (הגיונות לימים הנוראים ומועדי קדש)
 מדרש בספר התורה ומחקר בספר החיים
 מאת ישראל בענדט פייולוואהן רב
 בנייסאגעלא. מחיר כל ספר 65 קופ (מספר
 הראשון אך מספר מצומצם) כתובת:

Rabbi I. B. FEIWELSOHN
 Beissagola Gouv. Kowno, Russie.

Wyd.: Naftali Hof
 S. M. Laser

Odpowiedzialny redaktor: S. M. Laser.
 Drukiem M. Lenkowicza w Krakowie.
 Bożego Ciała 22.

שתו יין וקאניאה טבעי ומרפא.

בקשו רק הבקוקים האריגינעליס מאת

חברת מסחר פלשתינה בלבוב

הזהרו מהזיפים ורמאים, אשר כבר פרסמנו את שמם בהעתונים.
 רשימות נשלח הנם. — בחביות נוכל לשלוח ישר מא"י מן
 הנמל יפו במקרה השוה.

הכתובת שלנו:

„PALÄSTINA“ HANDELS-GESELLSCHAFT TIEGER COMP. LEMBERG.

לסוחר יין של פסח.

נמול רשות מאת מונינו וידידי ביתנו הנכבדים להודיעם בזה, כי גם בימינה
 הזאת, כמו בכל השנים נכין לחג הפסח הבע"ל

יין מתוק (זיססוויין הנקרא רוסטער) כשר לפסח

מכל המינים עפ"י חוקי המדינה ובהשגחה מעולה ובהירות רבה
 ככל חומר הדינים ע"י משגיחה בעל מכתבי תעודות מאת רבנים גאוני ארץ
 שלימ"א. ויש ביכלתנו לשרת גם בשנה הזאת את סונינו כינות מוכהרים
 ושמורים עצהו"מ.

לבן נבמש מקונינו לשמור לנו את אמונתם כמו עד כה, זה ששים ושמונה
 שנה, שנות קיום בית מסחרנו ולכבדנו כפמודתם.
 לפנות ישר אלינו או אל בא-כחנו לגליציא ובוקובינה.

בחוורה רבה. א. וואַלף עט קאָמפ.

A. WOLF & Comp. Wr. — NEUSTADT.

האדרסה אל בא-כחנו היא:

MOSES STARER, WIEN II., Adamberggasse 1.

קמה לפסח.

כן אודיע כרכים, שהכשרתי הרהים שלי בכפר האַלענדוואנע כשר
 לפסח עצהו"מ בהשגחת הרב המאוח"ג אבדיק קארילופקע יע"א. עפ"י הכשרו
 על כל הפרטים יוכלו אפילו המהדרין מן המהדרין לסמוך עליו. והקמתים
 יהיו משופרא דשופרא והקונים בטח יפיקו רצון מהם.

זיידע ווייסבערג.

SEIDE WEISBERG, KOŁĘDZIANY.

כשרה זערכווארען פאבריק

A. Finkelstein, Lemberg, Gołuchowskipl. 2.

ליעפערט אלע סארמען זערכווארען, בעסטע כשרה דעליקאטעסע. די פאבריק איזט
 לויט דען מאדערנסטען בעהעלפען איינגערעכטעט. ווי עלעקטרישע קראַט א. ה. וו.

אונד ערציגט נור פרימא-ווארע

בהכשר הרה"ג ר' משה באב"ד האב"ד פה.